

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií / Hispanistika

Bakalářská práce

Vendula Vadasová

Podoby Mexické revoluce v díle *Los de abajo*

Praha 2020

Vedoucí práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D.

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat své vedoucí Mgr. Doře Polákové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 6. května 2020

Vendula Vadasová

Klíčová slova (česky):

mexická revoluce, Mexiko, román, postavy, různé uhly pohledu, boj, životní vize

Klíčová slova (anglicky):

the Mexican Revolution, Mexico, novel, characters, different points of view, fight, life vision

Abstrakt (česky):

Práce se soustřeďuje na období mexické revoluce prostřednictvím analýzy mexického románu *Los de abajo* (*Vojáci bídy*), jež odráží osobní zkušenost autora Mariana Azuely. V rámci díla bude provedena analýza různých úhlů pohledu na tento konflikt za pomoci nejdůležitějších postav. Cílem práce je poukázat na rozdílné myšlení, životní ideály a cíle, které se liší dle každého člověka a jeho pohledu na věc. Mexická revoluce byla názorným příkladem toho, jak může několik lidí vnímat tentýž společenský a politický konflikt odlišným způsobem.

Abstract (in English):

The work focuses on the period of the Mexican Revolution through the analysis of the Mexican novel *Los de abajo* (*The Underdogs*), which reflects the personal experience of the author Marian Azuela. The work will analyse different points of view of this conflict using the most important characters. The aim of this work is to point out different thinking, life ideals and goals, which differ according to each person and his / her point of view. The Mexican Revolution was an illustrative example of how several people perceive the same social and political conflict in different ways.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	REVOLUCE SPOJENÁ S CHARAKTEREM OSOBY	8
2.1	REVOLUCIONÁŘI V DOBĚ MEXICKÉ REVOLUCE	12
2.1.1	<i>Demetrio Macías</i>	15
2.1.2	<i>Luis Cervantes</i>	20
2.1.3	<i>Pohled Alberta Solíse na revoluci</i>	23
2.1.4	<i>Anastasio Montaños</i>	26
2.1.5	<i>Blondýn Margarito</i>	28
2.1.6	<i>Pifanio</i>	30
2.1.7	<i>Valderrama</i>	31
2.2	ŽENY BĚHEM REVOLUCE	34
2.2.1	<i>Demetrioova žena</i>	37
2.2.2	<i>Camila</i>	39
2.2.3	<i>Barvička (La Pintada)</i>	43
2.2.4	<i>„Nevěsta“ Luise Cervantese</i>	46
3	ZÁVĚR	49
4	RESUMÉ V ČEŠTINĚ	50
5	RESUMEN	51
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52

1 ÚVOD

Román *Los de abajo* autora Mariana Azuely, který reprezentuje uměleckou literaturu věnovanou Mexické revoluci, sklízí i dnes velký úspěch u čtenářů z mnoha důvodů.

Dle Charlese C. Cumberlanda není náhodou, že je román rozdělen do tří částí, neboť i samotná historická událost měla tři různé etapy. „Revoluce se rozvinula ve třech různých etapách: období svržení diktatury a pokusy o reformu, nejdelší období krveprolití a devastace, během nichž byly v ústavě zapsány radikální myšlenky, ale došlo pouze k malému pokroku. A mnohem delší období, ve kterém byly tyto myšlenky uplatněny.¹

Yveta Jiménez de Báez srovnává Azuelův román s objektivem fotoaparátu, který odráží jeho kritický pohled na celý konflikt. Měl možnost se revoluce osobně zúčastnit, a proto se v díle promítají jeho názory a pocity, bez kterých by román nedosáhl takového úspěchu mezi čtenáři.² To samé tvrdí Mónica Mansour, která ve svém eseji zmiňuje, že román je věrným odrazem toho, co se událo v revoluci v mezi léty 1913 a 1915.³

Ve své práci se zaměřím na analýzu jednotlivých postav, které v díle figurují a hrají v ní důležitou roli. Budu klást důraz na jejich charakter a jednání v situacích, které nejsou pro člověka nijak jednoduché. Část práce je věnována mužům a část ženám, které mezi sebou porovnávám a popisuji, jak se každá z postav vypořádává se svou úzkostí a strachem jiným způsobem. Zejména proto, že proniknutí do jejich nitra a myšlení nám názorně ukazuje, kolik může mít revoluce tváří a podob.

---

¹ CUMBERLAND C., Charles. *Madero y la Revolución Mexicana*. México, D.F.: Siglo XXI editores, 1999. ISBN 968-23-0592-6, s. 9.

La revolución se ha desarrollado en tres etapas bien diferenciadas: el período del derrocamiento de la dictadura y los intentos de reforma, la época más larga de derramamiento de sangre y devastación durante la cual se inscribieron en la Constitución ideas radicales, pero hubo escaso progreso real, y el período mucho más largo en el cual esas ideas han sido llevadas a la práctica.

² JIMÉNEZ DE BÁEZ, Yvette. Los de abajo de Mariano Azuela. *Nueva revista de filología hispánica*. 1992, tomo 40, núm. 2, s. 874.

³ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 273.

2 REVOLUCE SPOJENÁ S CHARAKTEREM OSOBY

V běžném životě i v knihách lidé často mění své názory, nebo se poučí ze svých chyb. Také románový hrdina Demetrio občas působí jako krvelačný a bezcitný hulvát, občas naopak zase velmi klidně a laskavě. Na jeho charakter lze nahlížet různými způsoby, ale je pochopitelné, že v tak složitých a nevalných chvílích, se sám člověk vlastně nepoznává, jelikož si revoluce zahrává po celou dobu s jeho povahou.

Revoluce nepřináší nikomu žádné jistoty. Naopak všem krade jejich svobodu, která mizí už na samém začátku románu, kdy federálové zastřelili Demetrioova psa Paloma, neboli v českém jazyce holub, či holubice. „Rozzuřený Palomo přeskočil plot dvora. Náhle se ozval výstřel, pes tiše zaskučel a už ani nezaštěkl.“⁴ Jak výstižně zvolil Azuela jeho jméno, kdy svobodný úsudek lidí bývá často zobrazován právě v podobě tohoto ptáka. Scenérie, kdy se vše zahalí pod rouškou krve a smrti zaskočí ne jednoho čtenáře.

Nikdo z revolucionářů, ani Demetrio, si nemůže být ničím jistí. Nevědí, jestli konají správně. Někdy si protirečí, snaží se dělat dobro, ale jsou naopak velmi krutí. Všichni ale stále doufají, že to, co dělají, není nadarmo, že vše má nějaký smysl. Mariano Azuela zde ukazuje, že nejen postavy jsou odlišné, ale i charakter jedné postavy se s revolucí mění každým dnem a kolikrát není vůbec stabilní. „Román je zásadní v národní myšlence revoluce, je ve skutečnosti nejkonzentrovanejší verzí emocionálního a politického procesu revolucionářů první fáze.“⁵

Autor poukazuje velmi neotřele, že neexistuje pouze dobro a zlo jako naprosté protiklady. Ani nelze přesně určit, kam dosahuje pravda a kde už přechází v lež. Vše je v životě mnohem složitější, což se snaží autor v tomto díle čtenářům ukázat.

---

⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 25.

⁵ DÍAZ PÉREZ, Olivia C., GRÄFE Florian, SCHMIDT-WELLE Friedhelm. *La revolución mexicana en la literatura y el cine*. Madrid: Iberoamericana, 2010. Bibliotheca ibero-americana. ISBN 978-84-8489-496-4, s. 20

La novela es imprescindible en la idea nacional de la Revolución, es de hecho la versión más concentrada del proceso emotivo y político de los revolucionarios de la primera etapa.

Právě proto lze považovat Azuelův román za zlomový i co se týče směřování románového žánru vzhledem k tomu, jakým způsobem jsou jednotlivé postavy v díle vyobrazeny a jak realisticky se mění neustále jejich charakter.⁶ Bravurně vystihuje momenty, kdy se nemůže člověk na nic spolehnout, dokonce ani na svůj úsudek.

K transformaci postav nedochází v důsledku jedné nebo více konkrétních událostí, ani nejsou směřovány ke známému cíli (samy sebou, vypravěčem nebo čtenářem). Neznalost tohoto cíle je právě průběhem celého textu. Jinými slovy, postavy bojují v jedné bitvě za druhou a riskují své životy, ale nevědí, proč jde o jejich nepřátele, nebo co se stane, když bude dosaženo vítězství.⁷

Zároveň působí celé dění románu na čtenáře velmi realisticky a věrně právě díky stylu a jazyku, které Azuela pro své dílo zvolil. Enrique Pupo-Walker a Yvette Jiménez de Báez poukazují na to, že celý text je krátký, plný dialogů a přímé řeči, a proto je děj dynamický a rychle plyne. „Stojíme zde před surovou a rychlou prózou, která staví na krátkých dobách a která se v mnoha případech odchyluje od ozdobných detailů.“⁸

---

⁶ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 251.

⁷ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 251.

La transformación de los personajes no ocurre como consecuencia de uno o más hechos específicos, ni se dirigen hacia una meta conocida (por ellos mismos, por el narrador o por el lector). Precisamente el hilo conductor del texto es el desconocimiento de esa meta. En otras palabras, los personajes pelean una batalla tras otra, arriesgando la vida, pero no saben por qué sus enemigos lo son ni qué ocurrirá si se logra el triunfo.

⁸ PUPO-WALKER, Enrique. Algo más sobre la creación de personajes en 'Los de abajo.'. *Romance Notes*, 1970, vol. 12, núm. 1, s. 51.

Nos enfrentamos aquí a una prosa descarnada y veloz que se edifica sobre períodos breves y que, en muchos casos, se desvía hacia el detalle ornamental.

„Vyprávěcí hlas nepřestává popisovat psychologický vývoj postav. „Spíše než tlumočení, popisuje gesta, akce. Než by o nich přemýšlela, dává je do dialogu (dílo vyžaduje, aby byla věnována pozornost tónu, postoji a jejich způsobu jednání).“⁹

Důležitým prvkem v díle je téma dobra a zla, kterým se zabývá psycholog a filozof Erich Fromm. Ve svém díle analyzuje oba pojmy a přichází s myšlenkou ovce a vlka. Můžeme si myslet, že člověk je náchylný k tomu, aby se stal ovčí a slepě následoval vlka a plnil jeho rozkazy. Je jím ovládán a manipulován. Ovce žije v domnění, že dělá dobře, přestože sama sobě vlastně škodí.

Těm, kdo předpokládají, že lidé jsou ovce, stačí jen poukázat na skutečnost, že se lidé dají snadno přimět k tomu, aby dělali, co se jim říká, a to dokonce i tehdy, když jim to samotným škodí, že následují své vůdce do válek, jež jim nepřinášejí nic jiného než zkázu, že uvěřili vlastně každému nesmyslu, jen když jim byl prezentován s dostatečnou rázností a jen když jej podpořila moc, počítaje v to halasné hrozby kněží a králů i něžné hlásky skrytých, a ne už tak skrytých přesvědčovačů.¹⁰

To je i případ románu *Los de abajo*, kde Demetrio a všichni jeho následovníci věří, že činí dobro, ve skutečnosti ale nikomu neprospívají, ani svět nedělají lepším a nejsou schopni se z kolotoče vymanit. “Extrañamente, pienso, la novela tiene una estructura circular: Demetrio vuelve al sitio del cual salió originalmente, pero sólo a morir.”¹¹ Revoluce každého vtáhne do sebe a můžeme ji připodobnit vlku, který si s lidmi jen zahrává, sleduje je a čeká, jak se sami ničí a navzájem si ubližují.

Fromm si také klade otázku, zda nejsou zkrátka lidé už od přírody jednoduše manipulovatelní a jejich podstatou není podřídit se někomu zlému a krutému. Snad

---

⁹ JIMÉNEZ DE BÁEZ, Yvette. Los de abajo de Mariano Azuela. *Nueva revista de filología hispánica*. 1992, tomo 40, núm. 2, s. 860.

La voz narrativa no se detiene a describirnos la evolución psicológica de los personajes. Más que interpretar, describe los gestos, las acciones. Más que reflexionar sobre ellos, los pone a dialogar (la escritura pide que se fije la atención en el tono, la actitud y su modo de actuar).

¹⁰ FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s.11.

¹¹ GRANADOS, Pável. Los de abajo. *Revista de la Universidad de México*. 2018, núm. 11, s. 145.

právě proto i Demetrio Macías a všichni ostatní nemohou vlastně za to, že bezhlavě a nelítostně ničili vše kolem sebe s přesvědčením, že jsou ti dobří. Možná to je jejich podstata.

Přesto se mi zdá jako mnohem lepší vysvětlení závěr, ke kterému v rámci části svého díla Fromm dospěl. Tvrdí, že ve skutečnosti jsme ovce i vlk zároveň a záleží spíše na člověku samotném, kterou cestou se vydá.¹²

Ke stejnému uvědomění musel dospět i Demetrio, kdy konečně prozřel, že dva roky bojů znamenaly pouze zbídačené vesnice, kde lidé nemají, co jíst. Důsledky, které sami spatřili na vlastní oči, jim trhaly srdce. Ale čas už se bohužel nedá vrátit zpět, ale toto prozření liší ovci od vlka. Tímto lze s jistotou říct, že člověk není neomylný, ale dokáže rozeznávat mezi dobrem a zlem, jen musí z vlastní vůle chtít.

Svoboda volby není formálně abstraktní schopnost, kterou někdo buďto „má“, nebo „nemá“; je to spíše jakási v charakterové struktuře dané osoby. Někteří lidé nemají svobodu zvolit si dobro, poněvadž jejich charakterová struktura ztratila schopnost jednat v soulase s dobrem. Někteří lidé zase ztratili schopnost zvolit si zlo právě proto, že jejich charakterová struktura ztratila dychtivost zlého. O obou krajních případech můžeme říct, že oba lidé jsou tu determinováni jednat tak, jak jednají, protože rovnováha sil v jejich charakterech jim žádnou jinou volbu nedovolí. U většiny lidí však máme co dělat s protikladnými sklony, jež jsou vyváženy tak, že je možno volit. Čin je pak výsledkem toho, jak silné jsou jednotlivé konfliktní sklony uvnitř charakteru dané osoby.¹³

---

¹² FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s. 12-16.

¹³ FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s. 108.

2.1 REVOLUCIONÁŘI V DOBĚ MEXICKÉ REVOLUCE

Až do konce románu drží všichni při sobě a navzájem si pomáhají. Paradoxně je tak hrůzné období, jakou revoluce představovala, ještě více stmelila. Děj se, co děj, nikdy se nevzdávají a bojují společně na život a na smrt, až do posledního dechu a stojí vždy po boku Demetria. Třebaže se postavili kolikrát proti velké přesile federálů, společně je dokázali ve většině případů porazit. „A potom se jich k nám přidávalo pořád víc, a teď vidíte: bojujeme, jak můžeme.“¹⁴ „Demetrio Macías a jeho muži jsou odsouzeni kráčet poslepu v prostoru a čase.“¹⁵

„Pokud Mariano Azuela ve své teorii vidí ve věci povstalců pouze zabíjení nebo umírání, ve své narativní praxi zdůrazňuje způsob, jak poukázat na zřejmé: pouhá skutečnost, že se připojili k revoluci, dala životům rebelů jiný význam, dává jim to hybnost a účel, které jim chyběly.“¹⁶

Jelikož ztratili kontakt se svými rodinami a svá útočiště, kde se cítili v bezpečí, jsou nuceni si najít jiný životní smysl. Důvod, pro který stojí za to přetrvat, žít a bojovat. Snažit se nevzdávat a přetrpět všechny strasti, které jim revoluce přinese.

Původně chtěli bojovat za správnou věc a věřili, že jsou na straně dobra a musí se postavit proti těm zlým. Ale s příchodem druhé části se jejich přístup radikálně mění a začnou krást v cizích domech drahé šperky a hodinky a okrádat mrtvá těla. „Chlapi jsou nyní skloněni k zemi a svlékají padlé, kteří mají něco lepšího na sobě. Kořist si hned oblékají, žertují, baví se a jsou sám smích.“¹⁷ Obě

---

¹⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 63.

¹⁵ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México:

Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 16.

Demetrio Macías y sus hombres están condenados a caminar a ciegas en el espacio y en el tiempo.

¹⁶ DÍAZ PÉREZ, Olivia C., GRÄFE Florian, SCHMIDT-WELLE Friedhelm. *La revolución mexicana en la literatura y el cine*. Madrid: Iberoamericana, 2010. Bibliotheca ibero-americana. ISBN 978-84-8489-496-4, s. 19-20.

Si en su teoría Mariano Azuela ve en la causa de los rebeldes sólo el matar o morir, en su práctica narrativa destaca la manera de señalar lo obvio: el mero hecho de incorporarse a la Revolución le imprimé otro sentido a las vidas de los alzados, les concede el impulso y la finalidad de que habían carecido.

¹⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 79

strany zabíjejí, kradou, perou se mezi sebou, utápí se v alkoholu a chovají se nevhodně k ženám. Ať už Demetrio, jeho přátelé nebo federálové, všichni se chovají stejně.

Demetrio Macías sice se svými následovníky zabil nespočet lidí, ale nikdy by neublížil žádnému příteli, pokud by k tomu neměl důvod, a už vůbec ne své ženě, synovi, nebo Camile, ke které měl velkou slabost.

Jak už bylo zmíněno dříve, jsou možná jako chtivý vlk, co prahne po vítězství a nezastaví se před ničím, nebo snad ovce, kterou lze snadno zmanipulovat. „Hlavními postavami jsou tedy hrubé a nesoudržné obludy, nebo psi, bezvýznamná zvířata, sice věrná, ale závislá a jednoduše zostuditelná.“¹⁸

Všichni se brodí v kalužích krve, mezi mrtvými těly, po vybrakovaných městech a vesnicích, zpusťovaných krajinách a v hlavě se jim honí stále jen jediná myšlenka. Porazit toho druhého za každou cenu. V boji se každý promění ve zvíře, v netvora. „Ten, jenž bojuje s monstry, by si měl dát pozor, aby se sám nestal monstrem. A pokud dlouho zíráte do propasti, tak propast zírá zpátky do vás.“¹⁹

Tuto transformaci a inklinaci k násilí popisuje opět Erich Fromm jako archaickou žízeň po krvi, kdy hlavní vášní člověka je použití síly a agrese k dosažení všech cílů.²⁰

Člověku, který hledá odpověď na otázku života v regresi k předindividuálnímu stavu existence tak, že se stává jakoby zvířetem a je tak osvobozen od břemena rozumu, stává se podstatou života krev. Prolévat krev, to je cítit se naživu, být silný,

---

¹⁸ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 265.

Los personajes principales, pues, son bestias brutas e inconscientes o son perros, animales insignificantes, fieles sí, pero dependientes y fácilmente humillables.

¹⁹ NIETZSCHE, Friedrich. *Más Allá del Bien y del Mal*. Madrid: Alianza Editorial, 2012. ISBN 9788420671741, s. 55.

Quien con monstruos lucha cuide de no convertirse a su vez en monstruo. Cuando miras largo tiempo a un abismo, también éste mira dentro de ti.

²⁰ FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s. 24.

být jedinečný, být nade všemi ostatními. Zabíjení se stává velikou intoxikací, velikým sebeopozorováním na nejarchaičtější úrovni.²¹

Má tedy člověk nějakou zábranu zabíjet? Tuto otázku si klade Erich Fromm ve svém díle *Anatomie lidské destruktivity*. Jak sám naznačuje, člověk se od zvířat liší tím, že původně není jeho účelem být predátor. Pokud nemluvíme o válkách a bojích, nebo v našem případě, o revoluci, nemusí bránit své území nebo své blízké fyzickou silou. Jelikož ale nemáme od přírody například drápy, vymysleli jsme bohužel mnohem účinnější zbraně.²²

Jako muži bojující mezi sebou bojují krvelačně i kohouti na zápasech. Prolívá se další krev, lidé se na zápas dívají s nadšením a zápalem v očích.

Boj byl velmi krátký a takřka lidsky krutý. Kohouti se vrhli na sebe, jako by je byla vymrštila vzpružina. Krky měli načepýřené a sehnuté, oči jako korále, hřebínky vztyčené, pracky sevřené – chvíli se ani země nedotýkali a jejich peří, zobáky a drápy splývaly dohromady; ten tmavočervený náhle vyletěl a dopadl za čáru s prackami vzhůru. Jeho rumělkové oči zhasly, kožnatá víčka se pomalu zatáhla a načechrané peří sebou křečovitě trhalo v kaluži krve.²³

Člověk v průběhu svých dějin zabíjel tak často, že se na první pohled zná nepravděpodobné, že by nějaké zábrany měl. Tato odpověď se však zpochybní, když zformulujeme naši otázku jinak: má člověk zábrany zabíjet živé bytosti – lidi nebo zvířata, s nimiž se do menší či větší míry identifikuje, to znamená taková, která mu nejsou docela „cizí“ a která má rád? Existují důkazy, že takové zábrany patrně existují a že akt zabití vede k pocitu viny.²⁴

---

²¹ FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s. 25.

²² FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity: Můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Psychologie P. ISBN 80-7106-232-4, s. 127.

²³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 156

²⁴ FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity: Můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Psychologie P. ISBN 80-7106-232-4, s. 127.

2.1.1 *Demetrio Macías*

Demetrio Macías představuje hlavního hrdinu v díle Mariana Azuely a zároveň v průběhu celé knihy projde největší proměnou, na kterou se v této práci zaměřím nejdříve. Žije si spokojeným životem se svou ženou a synem a řeší běžné životní problémy. Nejdříve na čtenáře působí klidně, vyrovnaně a velmi rozvážně, avšak hned z počátku se mu převrátí život vzhůru nohama, když mu federálové naruší rodinnou idylu. Demetrio v posledních chvílích před útekem sleduje jen prchající ženu s dítětem a dům, jež je pohlcen plameny. „Požár jeho domu a odloučení se od rodiny neospravedlňují pouze vzbouření Demetria a dalších mexických rolníků, nýbrž slouží ke zlidštění epického hrdiny.“²⁵

Z manžela a otce se najednou stává bojovný revolucionář, kterého následují mnozí kamarádi, bezmezně mu důvěřují, nezpochybňují jeho rozhodnutí a plně ho respektují. Jsou mu natolik oddaní, že by za něj kdykoliv byli ochotni položit život. „Ať žije Demetrio Macías!“ vykřikli sborem.²⁶ „Dobrá,“ řekl Demetrio, „vidíte, že kromě mé opakovačky máme jenom dvacet pušek. Nebude-li federálů mnoho, vyřídíme je do posledního; bude-li jich hodně, naženeme jim aspoň pořádný strach.“²⁷

---

²⁵ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 22.

El incendio de su casa y la separación de su familia no sólo justifican el levantarse en armas de Demetrio y tantos otros campesinos mexicanos, sino que sirven para humanizar el héroe épico

²⁶ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 30.

²⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 31.

Demetria sice před bojem nic nezastaví a slovo zbabělost je mu cizí, přesto však v hloubi duše bojovat ve skutečnosti nechce, i když mu přízeň a obdiv lidí velmi imponuje. Kdyby se nedostal do šarvátky s Donem Mónico, který na něj kvůli tomu nechal poslat federály, vůbec by se zbraně nechopil. Bohužel ho však revoluce lapila čistou náhodou a teď už se z ní nelze vymanit. Snaží se bojovat za správnou věc, za své ideály, přestože mu dřívější styl života byl mnohem milejší a stále se považuje za zemědělce, ne za revolucionáře. Nikam se dříve nehnal, měl svůj klid a nikdo mu ho nenarušoval. Mohlo by se zdát, že ho peníze udělají šťastným, ale pravda je vlastně úplně jiná. „Kdybyste věděl, jak málo toužím po penězích... Mám vám říct pravdu? Když mám co pít a děvče podle svého srdce, pak jsem nejšťastnější člověk na světě.“²⁸ Přestože je teď považován za jednoho z vůdců revolucionáři, vždy byl a bude zemědělec. Má vztah k půdě a ke sklizni. Jediné, co mu zbývá, je pouhá naděje na lepší budoucnost a víra, že všechno má svůj smysl a nebojují nadarmo. „Demetrio, kromě své rasové identifikace, jak jménem, tak svou rolí ve společnosti, představuje člověka země, člověka kukuřice. Podle řecké mytologie byla Demeter bohyně kukuřice a obilí. Demetrio se liší od svých vrstevníků tím, že je jediným, kdo vyjadřuje svůj cíl z hlediska obdělávání půdy.“²⁹

„Víte, proč jsem šel do hor? ... Hled'te, před revolucí jsem už měl svou vlastní půdu, zoranou a připravenou k setí, a kdyby nebylo došlo k té srážce s moyahujským kasikem donem Mónico, byl bych si teď honem chystal spřežení a jel sít ...“³⁰

„Měl jsem dům, krávy a kousek orné půdy; to znamená, že mi nic nechybělo. No a my venkované máme ve zvyku si zajet jednou za týden dolů do města. Člověk si zajde na mši, poslechne si kázání a pak jde na náměstí, koupí si cibuli, rajčata a

---

²⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 118

²⁹ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 17.

Además de su identificación racial, Demetrio tanto por su nombre como por su papel en la sociedad, representa al hombre de la tierra, al hombre de maíz. Según la mitología griega, Demeter era la diosa del maíz y del grano. Demetrio se distingue de sus compañeros por ser el único que expresa su meta en términos de labrar la tierra.

³⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 61.

všecko, co doma potřebuje. Potom se zastaví v krámě kmotra Lópeze na přesnídátku.³¹

Revoluce znamenala změnu životních cílů a snů pro mnoho mexických obyvatel. Ač nevěděli, za co a proč ve skutečnosti bojují, společně se proti nadvládě postavili, přestože neměli žádnou jistotu, že jejich počínání bude mít nějaké výsledky. Jediné, co jim nikdo nemohl vzít, byla naděje, kterou však mnohokrát přemohl strach a úzkost. Tyto pocity se často snažili zahnat alkoholem. Stejně tak Demetrio a jeho následovníci raději utápějí žal v kořalce, než by nahlas vyřkli své obavy. Celý román je protkán motivem alkoholu, díky kterému přijdou všichni alespoň na chvíli na jiné myšlenky. Především od druhé části knihy chtějí potlačit ten neúprosný pocit smutku. „Demetrio Macías dává přednost čisté kořalce z Jalisca, před šampaňským, v jehož prchavých bublinkách se láme záře lustrů.“³² „Já mám teď jedinou touhu: ožrat se,“ odpověděl Demetrio.³³

Oproti prvotnímu rozváznému dojmu, kterým Demetrio působil, je s postupem času uspěchanější, zaslepenější bojem a vítězstvím, nenechá si poradit, ale zároveň ani nepřizná z hrdosti svou chybu. Chová se často hrubiánsky a panovačně, jelikož nabyl dojmu, že může všechno, když se stal generálem. Nechává se často unést a neumí se kontrolovat. Bohužel mu boje, vůdčí pozice a určitá moc zaslepily na nějakou dobu mysl. „...přivrávorál opilý Demetrio a vrhl se mezi ně. Za Demetriem se přihnala Barvička a začali se tahat. Demetriovi svítily oči jako řehavé uhlí, hrubé rty byly nality krví, a dychtivě se sápal na děvče. Barvička do něho bušila, až couvl.“³⁴

Co ale nesmíme opomenout je skutečnost, že z malého a nedůležitého zemědělce Demetria, o kterém vědělo jen pár lidí, se v průběhu celého románu stává důležitý a slavný vůdce revolucionář, jenž se nezalekne nikoho a ničeho. Mariano Azuela vytváří na pouhých pár stranách neskutečnou proměnu z běžného člověka na hrdinu, který se v mnohém neliší od hrdinů v eposech. „Stvoření epického hrdiny v první kapitole je opravdu mistrovské. Dle epického vzorce začíná in media res

---

³¹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 62.

³² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 95.

³³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 135.

³⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 108

anonymním dialogem. Poté na čtyřech krátkých stránkách se stává Demetrio z malého bezvýznamného člověka legendární postavou.³⁵

Avšak přesto ukazuje autor i stinnou stránku hlavního hrdiny bez nějakého příkrášlování. Demetrio je stále jako všichni ostatní lidská osoba, která se může mýlit a činit chyby. Tudiž ho vidíme v pravém světle, občas výbušného, namyšleného, arogantního nebo na mol opilého. I když zvítězí společně s ostatními v mnoha bitvách, stejně budou vždy považováni za spodinu společnosti, za „los de abajo“. Vždy nakonec převezmou moc ti ze shora, „los de arriba“. Jak už sám název napovídá, jsou odsouzeni k nekonečně bídě a mizérii.³⁶ „Přestože je Demetrio epickým hrdinou dvacátého století a Mexické revoluce, Azuela ho neidealizuje. Rád bere a občas se opije tak, že se potácí a vrávorá po ulici a nechá se svalit Barvičkou.“³⁷

Když má možnost se setkat osobně po dlouhé době opět s Donem Mónico, nejdříve chce svůj vztek potlačit a najít snad v sobě ještě známku lidskosti. Ale nakonec ze vší zloby a z nenávisti zapálí jeho dům. Stejně jako se on musel před několika měsíci dívat na ten svůj, jak se propadá do nicoty. Vzpomíná na ten pouhý okamžik, ve kterém přišel o všechno, co společně s ženou za ty roky vybudoval. Jak se může život převrátit vmžiku vzhůru nohama. Snaží se vybavit si svou ženu a svého syna, ale ten už se mu z paměti vytrácí. Jak je vše pomíjivé. „Před očima mu živě vyvstala tvář jeho mladé ženy: její sladké rysy, její nekonečná něha k manželovi, její nezkrotná energie a hrdost k cizím. Ale když si pokusil vyvolat obraz svého synka, byla všecka jeho snaha marná; zapomněl, jak vypadá.“³⁸

---

³⁵ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 21.

La creación del héroe épico, en el primer capítulo, es verdaderamente magistral. De acuerdo con la fórmula épica, comienza in media res, con un diálogo anónimo. Después, en cuatro páginas muy cortas, Demetrio crece desde la figura más insignificante hasta toda una figura legendaria.”

³⁶ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 268-269.

³⁷ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 25.

Sin embargo, por ser Demetrio un héroe épico del siglo veinte y de la Revolución Mexicana, Azuela no lo idealiza. Le gusta tomar y a veces se emborracha, bamboleándose, dando tumbos por la calle y dejándose tumbar por la Pintada.

³⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 127

Stále v něm bujel velký vztek a chuť po odplatě, ale jakmile přijde o svou spřízněnou duši Camilu, kterou ve druhé části zabije La Pintada, jinak také Barvička, ztrácí chuť do života a vášně k boji. Poslední síly, které v sobě měl, jsou pryč a padá na něj velký žal a odevzdanost. „Demetrio měl hlavu svěřenou, ruce zkříženy nad sedlem a pobroukával si s melancholickým přízvukem melodii, která se mu pořád vracela. Pak zase mlčel; dlouhé minuty jel beze slova ponořen v smutné myšlenky.“³⁹

Na posledních stránkách už tuší, jak jejich osud skončí a snaží se přijít na to, k čemu všechno to zabíjení a drancování bylo. Sám ale vlastně netuší, proč a za co bojovali. Kvůli komu a pro koho? Když se setká po dvou letech se svou ženou a má odpovědět, jaký je teda důvod nekonečných bojů, odpověď žádnou nezná. Nemůže přestat ale bojovat, jako v začarovaném kruhu, ze kterého nelze ven.

„Proč se ještě bojuje, Demetrio?“

Demetrio má obočí svráštělé, roztržitě zvedne kamínek a hodí ho na dno kaňonu.

Zamyšleně se dívá na úzkou trhlinu ve skále a řekne:

„Podívej se na ten kámen, také se nemůže zastavit.“⁴⁰

Přesto však bojuje po boku svých přátel až do posledního dechu, kdy všichni kolem něj padnou a on zůstává sám. Neustoupí ani o krůček dál a obratně střílí na své nepřátele. I v posledních chvílích si chce zachovat svou důstojnost. Žene se sám do záhuby, která je dle Sergia Lópeze Meny v knize Azuelou zobrazena velice symbolicky. „*Los de abajo* je dílo se symbolickými prvky. Vidím symboliku v tom, že hlavní hrdina, jenž nezná důvody svých činů, se také ale nemůže ani zastavit ve chvíli, kdy začne boj, a on umírá při míření zbraní na horizont...“⁴¹

---

³⁹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 135.

⁴⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 162.

⁴¹ LÓPEZ MENA, Sergio. La narrativa de Mariano Azuela, 1895-1918. *Literatura Mexicana*, 2010, vol. 21, núm. 2, s. 106-107.

Los de abajo es una obra con elementos simbólicos. Veo simbolismo en el hecho de que el protagonista, que no sabe las razones de sus actos, pero tampoco puede contenerse una vez comenzada la lucha, muera apuntando al horizonte...

2.1.2 *Luis Cervantes*

Tuto postavu lze považovat za určité alter ego Mariana Azuely, který také studoval medicínu stejně jako Luis a měl možnost nahlédnout na Mexickou revoluci ve své opravdové podobě. Stál po boku revolucionářů, kdy sledoval, jak bojují do morku kostí, právě jako následovníci Demetria.

V první části se Luis ocitá mezi revolucionáři, na místě, které je pro něj naprosto nové a neznámé. Musí si na vše zvyknout a přizpůsobit se. Přesto se chce přidat na jejich stranu. „Protože já jsem také revolucionář. Federálové mě odvedli a zařadili do vojska. Ale v předvčerejším boji se mi podařilo uprchnout a přišel jsem za vámi pěšky až sem.“⁴² Avšak ač se snaží sebevíc, z počátku mu nikdo z revolucionářů nedůvěřuje, jelikož žijí v domněnku, že je jeden z federálů a nebudou muset čekat dlouho, aby je nečekaně zradil. Proto si musí postupně získat jejich přízeň a uznání, aby ho přijali mezi sebe. Stojí velice o to, aby někam patřil, aby byl pochopen a aby na něj nehleděli skrz prsty. Musí se vyrovnat s jejich odtažitostí a se skutečností, že je v ústraní, sám, pouze s pocitem nejistoty. Nemůže najít sebemenší vysvětlení, proč mu nechtějí uvěřit. Netuší, jak se do takové situace vlastně dostal. Je ze všeho velmi vyčerpaný a znechucený. „A znovu pocítil, jak se celý chvěje hnusem.“⁴³

Luis Cervantes, který dva dni nespál a nejedl, vstoupil s tváří vyhublou, s kruhy pod očima a se rty bezbarvými a suchými. Mluvil pomalu a unaveně. „Udělejte si se mnou, co chcete... Jistě jsem se ve vás zmýlil...“

Zavládlo dlouhé ticho. Potom pokračoval:

„Myslil jsem si, že rádi přijmete člověka, který vám přišel nabídnout pomoc, svou ubohou pomoc, z které byste jenom vy něco měli... Co já z toho budu mít, zvítězili revoluce nebo ne?“⁴⁴

Nikdo Luisovi nechce porozumět a snad právě proto zvolil autor tak důvtipné příjmení jako je Cervantes. Snad si tuto postavu můžeme spojit s velikánem novodobého románu jako byl Miguel de Cervantes a možná lze

---

⁴² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 41.

⁴³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 46.

⁴⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 47.

připodobnit Luise ke Quijotovi, jelikož oba chtějí udělat ze světa lepší místo, být lidem nápomocní, ale ne vždy si získají pochopení a ostatní se jim vysmívají.

Další spojitostí může být i fakt, že Quijote na konci díla procitne a pochopí, že není cesty ven a že přes všechny naděje, které v lidi vkládal, bohužel není možné prahnout po něčem tak nemožném, jako je konat pouze dobro.

Jak čas plyne, působí Luis smutně a často nad něčím přemýšlí. Stýská se mu po městském životě, po studiích a po stereotypu, který s sebou narozdíl od revoluce přinášel jistoty. Revoluce ho, stejně jako všechny ostatní, připravila o klid a o bezpečí, zároveň ale má také nutkání nějak revoluci využít, díky ní něco získat a následně se vrátit ke svému původnímu stylu života.

Mariano Azuela s větší opatrností zpochybnil morálku této společnosti prostřednictvím prospěchářství Luise Cervantese, který v Los de abajo ve velké míře krade a vědomě, na rozdíl od „pokroků“, které nejsou ničím jiným než pomíjivými odměnami rolníků za účast v revoluci; jinak řečeno, Cervantes promění revoluční boj v lukrativní činnost a poté opouští Mexiko.⁴⁵

Když ale dojde do bodu, že vše pochopí. Dojde mu, že revoluce všechny jen tyranizuje, šikanuje a dostane až na pokraj sil. V takových chvílích nesmí člověk opomenout myslet na manželku, na děti a na svůj kraj, ve kterém se narodil. Na svůj domov, na své útočiště. Je potřeba skoncovat s touto tyraníí a bojovat pro své ideály. Bojovat pro svou rodinu a pro svou vlast.

---

⁴⁵ LAILSON, Marco Tulio. La comedia de la honradez. Las novelas de Mariano Azuela. *Literatura Mexicana*. 2011, vol. 22, núm. 1, s. 3.

Mariano Azuela cuestionó con mayor cuidado la moralidad de aquella sociedad a través del oportunismo de Luis Cervantes, quien en Los de abajo roba a gran escala y conscientemente, a diferencia de los “avances” que no son sino recompensas efímeras de los campesinos por participar en la revolución; es decir, Cervantes hace de la lucha revolucionaria una actividad lucrativa, y luego abandona México.

V nejhorších chvílích dokáže Luis ostatní revolucionáře včetně Demetria motivovat a otevře všem oči. Jeho zbraní není puška, nýbrž správná volba slov a výřečnost. Už zde si jako čtenáři uvědomujeme, že je opravdu čestný člověk se srdcem na pravém místě. „Od chvíle, co se Luis Cervantes objeví, a až do konce románu se líčí to, co bude hlavním vodítkem textu: stupeň povědomí o příčině revoluce, motiv a cíl bitev a smrtí. Cervantes mluví o abstrakcích, zatímco ostatní postavy ho poslouchají s obdivem a naprostým údivem.“⁴⁶

„Jak jsem řekl,“ pokračoval Luis Cervantes, „končí revoluce a skončilo všecko. Škoda tolika utracených životů, tolika vdov a sirotků, tolika prolité krve! Nač to všecko bylo? Aby se několik ničemu obohatilo a všecko zůstalo při starém anebo bylo ještě horší než dříve.“

„Nesmí se zapomínat na to nejposvátnější, co má člověk na světě: na rodinu a na vlast!...“⁴⁷

Luis ne vždy působí jako dobrý člověk, ale snaží se ostatním také pomáhat a nezapomíná na své přátele ani ve chvílích, kdy už se vrátil zpět do města, přestože na rozdíl od nich už nemusí čelit nebezpečí. Samozřejmě má také své chyby a nechová se vždy příkladně, ale je nutno mít na paměti, že ve skutečnosti nikdy neměl zkušenost s žádným bojem a mezi revolucionáře přišel z vlastní vůle, aby jen nepřihlížel a dělal něco smysluplného. Stále je s revolucionáři po jejich boku alespoň v myšlenkách, vzpomíná na ně a přeje jim jen to nejlepší. K většině si našel cestu, především Demetria si velice oblíbil. Doufá, že na všechny čeká lepší osud, než je záhuba v nekonečných bojích.⁴⁸

---

⁴⁶ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 253.

A partir de la aparición de Luis Cervantes, y hasta el final de la novela, se plantea lo que será el hilo conductor del texto: el grado de conciencia de la causa de la Revolución, el motivo y la meta de las batallas y muertes. Cervantes habla de abstracciones, mientras que el resto de los personajes lo escuchan con admiración y total desconcierto.

⁴⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 64.

⁴⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 148-149.

2.1.3 Pohled Alberta Solíse na revoluci

Skrze tuto vedlejší, ale zároveň velice podstatnou postavu se nám dostává v díle naprosto odlišného pohledu, než je tomu ve většině knihy. Díky Albertovi se na chvíli pozastavíme a uvědomíme si, že konečně skrze vytištěná slova k nám promlouvá někdo, s kým se většina čtenářů ztotožňuje.

Člověk si vždy vše maluje zprvu jinak, ale skutečná situace je častokrát odlišná. Proto se člověk, stejně tak i Alberto, stává zatrpklým a na vše nahlíží se vztekem a záští. Došel k rozčarování, ke ztrátě iluzí a ideálů.

Většina lidí si tyto nepříjemné stránky svého života jasně neuvědomuje, ale přesto pociťuje neurčitý strach ze života, z budoucnosti, z nudy, způsobené jednotvárností a nedostatkem smyslu toho, co dělá. Cítí, že ideály, jimiž by rádi věřili, ztratily svou zakotvenost v sociální skutečnosti. Jaké ulehčení pro ně znamená, když se dovědí, že podmiňování představuje to nejlepší, nejprogresivnější a nejúčinnější řešení!⁴⁹

Revoluce každého vtáhne do sebe, nezáleží jí, co chceme nebo ne. Za každou cenu budeme její součástí. Netečnost je však snad mnohem horší, než se revolucí nechat stáhnout. Alberto je jakousi hranicí mezi jedním pohledem na revoluci a tím druhým. Než skončí první část románu, všichni revolucionáři si ani na malý okamžik nepřipustí, že by jejich počínání nemělo smysl. Avšak po smrti Alberta a s příchodem druhé a třetí části knihy se i pohledy ostatních postav začnou měnit. Demetrio začíná mi pochyby a v revolucionářích pomelu bují pocit nejistoty a strachu. „Je to cesta bez cíle. A je to odsouzení k putování a putování. Demetrio se vrací domů, ale jen proto, aby se rozloučil, aby si uvědomil, že revoluce je také osudem.“⁵⁰

---

⁴⁹ FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity: Můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Psychologie P. ISBN 80-7106-232-4, s. 53.

⁵⁰ GRANADOS, Pável. Los de abajo. Revista de la Universidad de México. 2018, núm. 11, s. 145. Es el viaje sin rumbo. Y es la condena de vagar y vagar. Demetrio vuelve a su casa, pero sólo es para despedirse, para darse cuenta de que la revolución es también un destino.

Pro tuto chvíli jsem nechal postavu kvůli jeho roli ve struktuře románu: Alberta Solíse. Tento muž, jehož způsob mluvení je absolutně neutrální, pokud jde o ústní zdroje, se objevuje jen zřídka, ale v poslední kapitole první části umírá přesně v polovině románu. Je to v mnoha ohledech spojnice románu, která mění druhou a třetí část textu v převrácené zrcadlo části první.⁵¹

Když se setká Alberto s Luisem, obdivuje jeho zápal a nadšení pro dobrou věc a vzpomíná, když dříve cítil totéž. Avšak s postupem času je revolucí zklamán, jelikož boje nepřináší žádná zlepšení, nýbrž právě naopak. Jediné, co neustále pociťuje, je neskutečné vyčerpání. Sám je překvapen, že se Luis přidal na stranu revolucionářů a nechal se děním vtáhnout.

„Podívejte se, kamaráde a nedivte se, že s vámi hned při prvním setkání mluvím tak upřímně. Člověk má takovou radost, když si může tady pohovořit s někým, kdo má zdravý rozum; když někoho takového potká, pustí se do toho s takovou nedočkavostí, s jakou se vrhneme na džbán studené vody, když nám vyprahla ústa po několikahodinovém pochodu v slunečním žáru... Ale upřímně, především bych byl rád, kdybyste mi vysvětlil... Nechápu, jak může dopisovatel Vlasti, jak může člověk, který psal zuřivé články do Kraje, který nás tak marnotratně počítal názvem banditů, teď bojovat v našich řadách.“⁵²

„Sníl jsem o kvetoucí louce na konci cesty... A našel jsem bažinu. Příteli drahý: některé události a někteří lidé jsou čirá žluč... A ta žluč padá kapku po kapce do srdce a naplňuje je až po okraj hořkostí a jedem. Nadšení, naděje, ideály, radost... Nic! Brzy vám nezůstane nic: buď se změňte ve stejného banditu, jako jsou oni nebo zmizíte ze scény nebo se skryjete za zdí neproniknutelného a sveřepého sobectví.“⁵³

---

⁵¹ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 269.

He dejado un personaje para este momento, por su función dentro de la estructura de la novela: Alberto Solís. Este hombre – cuya forma de hablar es absolutamente neutral, en lo que se refiere a recursos de oralidad – aparece muy poco, pero muere exactamente a la mitad de la novela, en el último capítulo de la primera parte. Es, en muchos sentidos, la bisagra de la novela, que convierte la segunda y tercera partes del texto en espejo invertido de la primera

⁵² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 81.

⁵³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 81-82.

Revoluce je obrazem kalamity, hurakánu či přírodní katastrofy, která má nad člověkem větší moc a nemá smysl proti ní ve své podstatě bojovat. Člověk se může pokusit se jí postavit na odpor, ale nic nakonec nezmůže. „Revoluce je jako orkán a člověk, který se jí vzdá, už není člověkem, ale ubohým suchým listem unášeným vichrem...“⁵⁴

Kam se tedy poděla lidskost a humánní chování, když lidstvo se jen drancuje, ničí, zabíjí a okrádá? Jsme všichni bestie a netvoří a ke každému odvracíme svou tvář a místo náklonosti, projevu lásky a přátelství, snáze ostatním ubližujeme. „Vrcholky budou navždy v tomto románu nedosažitelné pro ty dole a zahalují se mlhou, jako by byly ideály revoluce. Ukazuje se, že všechny Solísovy názory, metafory a symboly jsou předpověďmi pro celý román.“⁵⁵

„Jak je krásná revoluce i se vším svým barbarstvím!“ povzdechl si Solís dojatě. A potom potichu a s neurčitým smutkem:

„Škoda, že to ostatní nebude také takové. Musíme trochu počkat. Až se přestane bojovat, až dozní rány jen sem tam si z bujnosti vystřelí vojáci, oddávající se rozkoším drancování; až jasně zazáří jako kapička vody v slunci duše naší rasy, jež se dá vyjádřit dvěma slovy: krást a zabíjet! Jaké to fiasko, příteli drahý! Možná že obětujem všecko své nadšení a dokonce i svůj život, abychom povalili bídného vraha, a tím pomáháme postavit ohromný piedestal pro sto nebo dvě stě tisíc netvorů stejného druhu!... Národ bez ideálů, národ tyranů!... Škoda krve!“⁵⁶

---

⁵⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 82.

⁵⁵ AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X, s. 271.

Los cúspides serán siempre inaccesibles para los de abajo, en esta novela, y se cubren de niebla como si fueran los ideales de la revolución. Todas las opiniones, metáforas i símbolos de Solís resultan ser predicciones respecto de la novela misma.

⁵⁶ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 91.

2.1.4 *Anastasio Montaños*

Tato postava představuje velmi dobrého Demetrioova přítele, jelikož v každé situaci stojí po jeho boku, plně mu důvěřuje a skoro až do poslední chvíle nezpochybňuje žádný jeho úsudek či rozhodnutí.

Ze všech společníků je Anastasio Montaños nejbližší Demetrioovi, a proto je také nejhodnějším. Jako první navrhne, aby následovali Demetria proti federálům a zůstane mu věrný až do své smrti. Přestože se považuje za nadřazeného ostatním Demetrioovým mužů, v žádném případě nepochybuje o tom, že Demetrio je šéfem všech.⁵⁷

Od samého začátku si velice vážil štědrosti lidí a jejich pohostinnost. „Bohudíky! Vždycky se najde milosrdná duše a kukuřičná placka s paprikou a s fazolemi.“ Prohlašoval Anastasio Montaños řihaje.⁵⁸ Velmi si cení slušného vychování, kdy se k sobě lidé chovají vstřícně a s úctou bez projevu pohrdání. Neopíjí se a ani se nezaplétá se ženami.⁵⁹ „Také mně se nelíbí, když se lidé perou hubou. Je to ošklivé, vid', panáčku?... Hled', o mou rodinu ještě nikdo nezavadil, to je svatá pravda... Já mám rád, když se lidé ke mně chovají slušně. A proto se nikdy nikomu neposmívám.“⁶⁰ Avšak z federálů si občas, jak sám Luisovi říká, udělá nějakou legraci. Předně proto, že oni se k nim s úctou rozhodně nechovají a řeší vše použitím síly a strachu.

„Podívejte se, panáčku, já si velmi rád dobírám federály, a proto mě mají v žaludku. Naposledy jsem před osmi měsíci (to jsou právě ty měsíce, co jsem tady) vbodl jednomu vtipnému kapitánkovi (Bůh mě chraň!) nůž sem, přímo do břicha... Ale

---

⁵⁷ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 26.

De todos los compañeros, Anastasio Montaños es el más cercano a Demetrio y, por lo tanto, el más bueno. Es el primero que ofrece seguir a Demetrio en su campaña contra los federales y le queda fiel hasta su muerte. Aunque se considera superior a los otros hombres de Demetrio, no le cabe ninguna duda de que Demetrio es el jefe de todos.

⁵⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 38.

⁵⁹ MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X, s. 26.

⁶⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 60.

opravdu, já toho nemám zapotřebí... Přišel jsem mezi ostatní jen proto... a pak abych pomohl kamarádu Demetriovi.“⁶¹

Jak jsem již zmínila, Anastasio se nikdy z žádného důvodu neodvážil stavět se proti Demetriovi, jelikož si stál za tím, že Demetrio vždy udělá správné rozhodnutí. Bohužel však s příchodem třetí části i on začíná mít pochyby a přestává celé revoluci rozumět. Nevidí už žádný důvod, proč by měli ponechat svůj život na pospas federálům, když už snad vše pohltil prach a sutiny.

„Ale já za živý svět nedokážu pochopit,“ poznamenal Anastasio Montañés, „proč musíme dále bojovat... Copak jsme ještě neskončili s Federací?“

Ani generál ani Venancio mu neodpověděli; ale ta slova bušila dál do jejich prostých mozků jako kladivo do kovadliny.

Zamyšleně a se svěšenými hlavami vystupovali po svahu na svých loudavých mulách. Neklidný a tvrdohlavý Anastasio se obrátil se stejnou poznámkou na jiné skupiny vojáků, kteří se smáli jeho prostotě. Když má někdo pušku v ruce a sumky plné nábojů, pak jde jistě do boje. Proti komu? Pro koho? Na tom nikdy nikomu nezáleželo!⁶²

Anastasio je velmi zmatený a chce se obrátit na Demetria s tím, aby už boje nechali, aby se již nepokračovalo v těchto hrůzách a oni se už konečně mohli vrátit domů ke svým rodinám a žít normální život jako dřív bez krve a bolesti. Doufá, že si dokážou promluvit upřímně jako přítel s přítelem.

„Hleďte, kamarádi, já mám srdce na jazyku... a proto řeknu kamarádovi, že to s námi špatně dopadne, budou-li nás tady krmit samými federály... Opravdu! Vy mi to nevěříte? ... Ale já nemám chlupy na jazyku a při životě matky, která mě zrodila, všechno to povím kamarádu Demetriovi.“

A pověděl mu to. Demetrio ho velmi laskavě vyslechl, a když skončil, řekl mu:

„Brachu, je to svatá pravda, co říkáte. Špatně to s námi dopadá: vojáci pomlouvají poddůstojníky, poddůstojníci důstojníky, důstojníci nás... A my zase posíláme Villu a Carranzu ke všem čertům, aby se bavili sami...“⁶³

---

⁶¹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 59.

⁶² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 148.

⁶³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 158-159.

2.1.5 *Blondýn Margarito*

Oproti postavám, kterým jsem se věnovala doposud, je Margarito ztělesněním všeho špatného, zlomyslného a podlého. Nechává se unést svou zlobou, krvelačností a primitivním chováním. „Blondýn Margarito tak držel pistoli několik věčných vteřin. Oči se mu podivně leskly a jeho kulatoučká tvář s tlustými lícemi růžověla pocitem svrchované rozkoše.“⁶⁴

Blondýn vytáhne pistoli a začne střílet krejčímu pod nohy: malinký tlust'och při každém výstřelu poskočí.

„Tak vidíš, že umíš tancovat trpasličí tanec!“

Pak se zavěsil rukama na kamarády a dal se dovést do veselé čtvrti a cestou střílel do svítilen na nárožích, do dveří a do městských domů.⁶⁵

Tématu sadismu a ponižování se věnuje opět Fromm, který lze aplikovat na Margarita:

„Všechny možné formy sadismu, jež můžeme pozorovat, a jež se od sebe nějak liší, jsou založeny na jednom podstatném impulsu, dosáhnout úplného panství nad jiným člověkem, udělat z něho bezmocný objekt své vůle, stát se jeho bohem, dělat si s ním, co se nám jen zachce. Ponižit ho a zotročit, to vše jsou jenom prostředky k tomuto cíli, a nejradikálnějším prostředkem je nechat ho trpět, poněvadž neexistuje jiná větší moc nad jiným člověkem než přinutit ho, aby se podrobil trápení, aniž je schopen se bránit.“⁶⁶

---

⁶⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 124.

⁶⁵ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 138.

⁶⁶ FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4, s. 23-24.

Zároveň zosobňuje osobu, jež má kapsy plné peněz a na posezení je schopen spořádat vše, co se mu dostane pod ruku. „Tohle je panečku jídelniček, pane generále!... Přísahám, že jsem za svého života nic lepšího nejedl,“ prohlásil blondýn Margarito a začal vzpomínat na Delmónico v Chihuahua. „Opravdu vám chutná blondýne?“ ozval se Demetrio. „Ať vám dají, co se do vás vejde.“⁶⁷ Kromě jídla a různých pochutin si také libuje v ponižování a zesměšňování ostatních, kdy dokáže nahánět všem hrůzu a nikdo si nemůže být jistý tím, co se mu zrovna honí hlavou. Dalo by se tedy vlastně říct, že je bezcitný a nezastaví se před ničím.

Zprvu se zdá, že alespoň dokáže projevit nějaký upřímný cit ke své údajné přítelkyni Barvičce. Nakonec se ale i v tomto čtenář v Margaritovi zklame, jelikož se postaví i k ní zády a zavrhne ji. Vztah Margarita k ženám je tedy všehovšudy velice povrchní a má pocit, že jsou pouze loutkou bez rozumu, se kterou si může dělat, co chce. A pokud není po jeho, dokáže se bránit pouze svou silou a hrubostí.

„Mládenci,“ volal vstoje blondýn Margarito a jeho pronikavý hrdelní hlas převládl všecek křik, „jsem už unaven životem a mám chuť se zabít. Otrávila mě Barvička... a tenhle nebeský cherubínek, co se neráčí na mne ani podívat...“

Luis uhodl, že poslední slova patří jeho nevěstě a k svému velkému překvapení si uvědomil, že noha mezi dívčínými střevíci nepatřila Demetriovi, ale blondýnu Margaritovi.

A srdce se mu rozbouřilo rozhořčením.

„Dívejte se, mládenci,“ pokračoval blondýn s pozdviženým revolverem „ted' pošlu kouli do čela, kam patří!“

A zamířil do velkého zrcadla v pozadí, v němž se odrážela celá jeho postava.

„Nehýbej se, Barvičko! ...“

Zrcadlo se rozletělo v dlouhé špičaté úlomky. Koule se dotkla Barviččiných vlasů, ale ta ani nemrkla.⁶⁸

---

⁶⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 106.

⁶⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 107-108.

2.1.6 Pifanio

Tento muž se od ostatních postav výrazně odlišuje. Nezúčastní se žádným způsobem boje proti federálům, nýbrž vede boj sám se sebou. Přestože je velmi slabý a kulhá, vždy pracuje až do morku kostí, dokud není s to žádných sil.

„Jdi, Pifanio, odsedlej pánům koně.“ Muž drolící kukuřici se velmi namáhavě zvedl. Měl na sobě roztrhanou košili a roztrhanou kazajku, širokánské kalhoty, které mu visely od pasu jako dvě křídla. Šel a jeho krok zazníval v groteskním taktu.

„A můžeš pracovat, příteli?“ zeptal se ho Demetrio a odsedlal si koně sám.

„Chudák,“ ozval se ze sýpky hospodář, „je trochu slabý! ... Ale to byste koukal, jak si na sebe vydělá! ... Pracuje od božího rána! Co na tom, že už slunce zapadlo...podívejte se na něho, chvilku nepostoj!“⁶⁹

Život s ním neměl velké slitování, ale přesto se stále řídí životním moudrem, že pokaždé se může člověk dostat do horší situace a je třeba být silný, třebaže k tomu nemáme třeba fyzické předpoklady. Avšak největší síla je v naší povaze a v našich životních zásadách a přesvědčeních. I Demetrio si uvědomuje, že vždy může být někdo, kdo je na tom bíději než oni, co bojují v horách. „Svou mzdu si jaksepatří zasloužíš,“ přerušil ho Demetrio mírně. „Nadáváš a nadáváš a pořád dřeš a dřeš.“⁷⁰

Pifanio pracuje, co mu síly stačí, ačkoliv mu je tato námaha proti srsti. Také revolucionáři až do posledních momentů bojují bez nějaké změny. Všechny boje se jim příčí, ale nic s tím nenadělají. „...Ale tak se mi zdá, že je to s námi stejné, jako s tím nádeníkem z Tepetitlánu. Vzpomínáte si ještě, kamaráde? Nadával a nadával, ale dřel a dřel. A tak je to také s námi: nadáváme a nadáváme a zabíjíme a zabíjíme...Ale to už nemusíme říkat, kamaráde...“⁷¹ I při tomto výroku Demetria, můžeme pozorovat jakousi elipsu děje, kdy to samé vyřkl již o pár stran dříve. Svět a činy se točí neustále dokola, my se vracíme sami k sobě, k našim myšlenkám, k našim pochybám, k naší beznaději.

---

⁶⁹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 125-126.

⁷⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 126.

⁷¹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 159.

2.1.7 Valderrama

Je symbolem tuláctví bláznovství a potrhlosti, díky kterým je ale jako jeden z mála v těchto krutých dobách upřímně šťastný. Není snad ani od věci říct, že šílenství je možná jediný lék na utrpení. Neustále se usmívá a vyzařuje z něj upřímná radost a klid, jelikož vnímá krásy světa okolo sebe jako nikdo jiný. „...Ale Valderrama ho neslyšel: nedíval se na zápas, pozoroval, jak slunce zapadá za horami a mluvil sám se sebou, doprovázeje svá patetická slova slavnostním gestem...“⁷² Věnuje se také psaním básní, které jsou plné vroucího citu a nevinnosti. Má rád věci z podstaty věci, takové, jaké ve skutečnosti jsou a pro to, co představují. „Miluju revoluci jako miluju výbuch sopky! ... Sopku, protože je sopkou; a revoluci, protože je revolucí! ... Co mi záleží na kamenech, které zůstanou po výbuchu nahoře nebo dole? ...“⁷³

Stejně jako Luis Cervantes a Alberto Solís i Valderrama patří mezi důležité postavy celého románu, jelikož symbolizují momenty na pomezí rozumu a bláznovství. Enrique Pupo-Walker ve svém eseji *Algo más sobre la creación de personajes en 'Los de abajo'* vnímá tyto tři postavy jako tři důležité mezníky celého díla.

---

⁷² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 155.

⁷³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 154.

Tak tedy; Pokud lze na román nahlížet ve třech rozsáhlých zobrazeních, nebylo by smělé navrhnout, že Luis Cervantes, Solís a Valderrama, tři představitelé, symbolizují v každém z těchto segmentů a v tomto pořadí postupné rozpadání racionálních procesů a revoluce samotné. Představují tři fáze románového vývoje stejného lidského typu. Jinými slovy, dezorientovaného intelektuála, který se snaží porozumět revoluci a zároveň ji využít.⁷⁴

Tématu šílenství se věnuje Mónica Cruz Alvarado v díle *La locura en la vida normal*, kdy tvrdí, že šílenství je ve své podstatě v každém z nás, jen se ho bojíme přiznat. „Šílenství je nyní nemyslitelné, to, co existuje v každém z nás, ale o čem nemluvíme ze strachu ... ze strachu, že jsme šílení. Šílenství doprovázelo člověka v jeho vývoji, bylo interpretováno několika způsoby, jedním z nich prostřednictvím odmítnutí, je však stále přítomno a bude i nadále.“⁷⁵

V kapitole věnované Luisi Cervantesovi jsem zmiňovala paralelu s Donem Quijotem. Ve spojitosti s Valderramou se k němu opět vracím, jelikož téma šílenství je pro obě literární postavy stěžejní. Ángel Rodríguez Gonzáles zaměřuje svůj esej *Realidad, Ficción y Juego En 'El Quijote': Locura-Cordura* na topos lidského šílenství a rozvahy, se kterým si Cervantes hraje a úmyslně nechává čtenáře v rozpacích, zda je Quijote při smyslech nebo ne.⁷⁶ Stejného pocitu se nám

---

⁷⁴ PUPO-WALKER, Enrique. Algo más sobre la creación de personajes en 'Los de abajo.'. *Romance Notes*, 1970, vol. 12, núm. 1, s. 53-54.

Pues bien; si la novela puede verse en términos de tres amplios cuadros, no sería aventurado proponer que Luis Cervantes, Solís y Valderrama, los tres curros, simbolizan en cada uno de esos segmentos, y en ese orden, la desintegración progresiva de los procesos racionales, y de la Revolución misma. Ellos representan tres etapas en el desarrollo novelesco de un mismo tipo humano. O sea, el intelectual desorientado que trata al mismo tiempo de comprender y aprovechar la Revolución.

⁷⁵ CRUZ ALVARADO, Mónica. La locura en la vida normal. *Revista UCR*, 2015, vol. 2, núm. 1, s. 39-40.

La locura es ahora entonces lo innombrable, la cosa, lo que existe en cada uno de nosotros, pero de lo que no hablamos por temor...por temor a ser locos. La locura ha acompañado al ser humano en su desarrollo, se la ha interpretado de múltiples maneras, una de ellas mediante la negación, sin embargo, sigue estando ahí y lo seguirá haciendo.

⁷⁶ GONZÁLEZ, Ángel Rodríguez. Realidad, Ficción y Juego En 'El Quijote': Locura-Cordura". *Revista Chilena De Literatura*. 2005, núm. 67, s. 164.

dostává i v případě Valderramy, třebaže nemá zdaleka tolik prostoru se čtenáři představit, jako má naopak Quijote. Mariano Azuela jde ve šlépějích Cervantesovy geniality a navazuje s touto postavou na již dlouhou tradici. Šílenství si lze představit jako cestu k životu, a naopak prozřetelnost nás dovede ke smrti. Valderrama jako zosobnění blázna může tuto krutost přežít, ale ostatní, jež nevyznačují žádné známky bláznovství, jsou odsouzeni k záhubě.

Valderrama je tedy svým způsobem bláznivý, ale v průběhu četby a jak jsem vnímala jeho počínání a slova, která používá, přišlo mi naopak, že je častokrát více při smyslech než všichni ostatní a vidí věci v jasném světle, které ostatní nevidí, nebo snad ani nechtějí vidět. Américo Castro zmiňuje, že Quijote také žije ve svém vlastním světě a jeho postoje se neshodují s ostatními. Jen proto je tedy považován ostatními za nepřičetného blázna. Není však důležité, jestli tomu tak je či ne, ale že stejně jako Quijote je pánem svého já a svých činů. Oba jsou živoucími postavami jako všichni ostatní představitelé obou románů.⁷⁷

Dovedl vložit tolik citu do svého hlasu a tolik výrazu do strun své kytary, že když skončil, Demetrio otočil hlavu, aby mu neviděli do očí. Ale Valderrama se mu vrhl do náruče, prudce ho objal a zašeptal mu do ucha s tou náhlou důvěrou, kterou dovedl v pravou chvíli každému projevít: „Polkněte je! ... Ty slzy jsou moc krásné!“

Demetrio požádal o sklenici a podal ji Valderramovi. Valderrama dychtivě polovinu vypil takřka naráz: potom se otočil na přítomné, zaujal dramatický postoj a zvolal deklamátorsky s očima přivřenýma:

„Tu vidíte, jak se velké rozkoše revoluce rozplývají v slze...“

Potom dále bláznivě hovořil – ale jako skutečný blázen – se zaprášenou trávou, se zpuchřelým kioskem, s šedými domy, s pyšnou horou a s nesmírným nebem.⁷⁸

---

⁷⁷ CASTRO, Américo. El pensamiento de Cervantes. *Revista de filología española*. Madrid: Hernando, 1925., s. 140.

⁷⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 157.

2.2 ŽENY BĚHEM REVOLUCE

V románech revoluce, jak je tomu i v *Los de abajo*, se ženám nedostává velkého prostoru. Elvia Montes de Oca Navas přímo říká, že jsou v pozadí mužů, přestože se ve skutečnosti bojů také zúčastnily. „Mezi některé z charakteristik Mexické revoluce patřilo to, že se k ní připojilo velké množství žen, které sdílely momenty bitvy a odpočinku s muži. Objevila se postava mexické vojákyně, která se stejně jako muži účastnila bojů; ale v románech se zdá být nevýrazná, za mužem, jako by byla ztracena v jeho stínu.“⁷⁹

Poukazuje také na to, že za „los de abajo“ se dají vlastně spíše považovat mnohdy ženy než revolucionáři.⁸⁰ V době bojů totiž snášejí jak od nich, tak od federálů uštěpačné poznámky, hrubé chování a je na ně nahlíženo jako na loutky. Stále jim muži dokazují, že mají nad nimi větší moc a že jsou slabší než oni. Nemají prakticky žádnou možnost vyjádřit svůj postoj a pohled na kterýkoliv problém. Pokud se tomu tak stane, třeba v případě Barvičky, okamžitě ji muži ujistí, že není prostor pro její názor, třebaže má větší kuráž a odhodlání než oni.

Ženy mají být pouze zdrojem potěšení, aby v době nepokojů přišli muži na jiné myšlenky, pokud jim nestačí pouze alkoholové opojení. Jejich úlohou je tedy se o své muže starat. „V takové násilné době jako Mexická revoluce byla sexuální služba to jediné, co mohly ženy mužům nabídnout, aby přežily, i když jim někdy způsobovala přítěž...“⁸¹

---

⁷⁹ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 4.

Entre algunas de las características propias de la Revolución Mexicana fue que un grueso número de mujeres se incorporó directamente a ella, compartiendo con los hombres los momentos de batalla y los de descanso. Surgió la figura de la soldadera mexicana que junto a los hombres, y al igual que ellos, tomó parte en los combates; pero en las novelas aparece deslucida, atrás del hombre, como perdida en su sombra.

⁸⁰ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 6.

⁸¹ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 7.

En un momento tan violento, como lo fue la Revolución Mexicana, el servicio sexual fue lo único que muchas mujeres pudieron ofrecer a los hombres para poder sobrevivir; aunque a ellos les pareciera, a veces, un estorbo...

Ten hlavní, který se chová k ženám se vši panovačností a povýšeností, je Margarito. „„Uvidíte, pane generále, až přijedeme do Lagosu, tak ty mouchy zmizí. Tam jsou pěkné holky, ty člověka rozhýbají,“ řekl blondýn Margarito.“⁸²

V Yucatánu v říjnu roku 1915, jak popisuje Jesús Silva Herzog v díle *Breve historia de la Revolución mexicana*, došlo k prvnímu zasedání na téma práv ženy, kterých měly možnost se začít domáhat. V potaz byla brána jak jejich svoboda a společenský status, tak právo na vzdělání a zaměstnání mimo domácnost.⁸³

Je přihlíženo k tomu, že yucatecká žena byla až dodnes odevzdána svému domovu a její závazky byly omezeny pouze na klidný a empirický život, bez dynamičnosti, který by dosáhl vývoje, a bez tuh, které by ji osvobodily od společenské ochrany a tradic, ve kterých zůstala ponořená.

Je přihlíženo k tomu, že vzdělávat ženy pro společnost, která již neexistuje, je sociální chyba. Stejně jako přizpůsobovat ji tak, aby jako ve starověku zůstala omezena na domov, který opouští pouze kvůli oslavám a náboženským festivalům. Ani se od ní nevyžaduje umístění římského epitafu na svůj hrob “starala se o svůj domov a věděla, jak příst vlnu”, protože aktivní pokrokový život vyžaduje její účast ve většině lidských činností.⁸⁴

---

⁸² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 135.

⁸³ ROCHA ISLAS, Martha Eva. *Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana. Historias (México, D.F.)*. 1991, núm. 25, s. 112.

⁸⁴ SILVA HERZOG, Jesús. *Breve historia de la Revolución mexicana: la etapa constitucionalista y la lucha de facciones*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1980. Colección Popular. ISBN 968-16-0588-8, s. 281.

Considerando: que la mujer yucateca ha vivido hasta ahora entregada al hogar y sus obligaciones se han concretado a las que se originan de una vida quieta, empírica, sin dinamismo, que trascienda a la evolución y sin aspiraciones que la liberten de la tutela social y de las tradiciones en que ha permanecido sumida.

Considerando: que es un error social educar a la mujer para una sociedad que ya no existe, habituándola a que, como en la antigüedad, permanezca recluida en el hogar, el cual sólo abandona para asistir a los saraos y fiestas religiosas, y que no se le reivindica colocando sobre su tumba el epitafio romano: “cuidó de su casa y supo hilar la lana”, pues la vida activa de la evolución exige su concurso en una mayoría de las actividades humanas.

Je přihlíženo k tomu, že nejúčinnějším způsobem, jak dosáhnout těchto ideálů, tedy osvobodit a vzdělávat ženy, je, aby při uplatňování svých práv využívala žena vlastních energií a iniciativ. Aby poukazovala na vzdělání, které potřebuje, požadovala možné zasahování do státu, a aby se sama chránila. Proto jsou všechny čestné ženy v Yucatanu svolány na feministický kongres ...⁸⁵

Jak zaznělo v následujících bodech, žena by se sama měla domáhat svých práv, postavit se za svou svobodu a hájit své zájmy, jelikož z kulturního ani jiného hlediska není žena na nižší úrovni než muž: „I. Brány všech oblastí, v nichž muži denně bojují o život, by měly být zpřístupněny také ženám. II. Žena budoucnosti může vykonávat jakoukoli veřejnou funkci, která nevyžaduje silnou tělesnou stavbu, protože neexistuje žádný rozdíl mezi jejím intelektuálním stavem a stavem muže. Je stejně jako on schopná zastat vedoucí složku společnosti.“⁸⁶

Důležitost tohoto zasedání také vyzdvihuje Martha Eva Rocha Islas ve svém eseji *Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana*, jelikož se díky němu dostala do povědomí více lidí skutečnost, že ženy mají mít stejné možnosti jako muži.⁸⁷ Proto se zaměřím v následujících pasážích své práce na jednotlivé ženské postavy v románu, které jsou neméně důležité jako již zmínění revolucionáři.

---

⁸⁵ SILVA HERZOG, Jesús. *Breve historia de la Revolución mexicana: la etapa constitucionalista y la lucha de facciones*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1980. Colección Popular. ISBN 968-16-0588-8, s. 282.

Considerando: que el medio más eficaz de conseguir estos ideales o sea liberrar y educar a la mujer, es concurriendo ella misma con sus energías e iniciativas a reclamar sus derechos, a señalar la educación que necesita y a pedir su injerencia en el Estado, para que ella misma se proteja, se convoca desde luego a un Congreso Feminista a todas las mujeres honradas de Yucatán...

⁸⁶ SILVA HERZOG, Jesús. *Breve historia de la Revolución mexicana: la etapa constitucionalista y la lucha de facciones*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1980. Colección Popular. ISBN 968-16-0588-8, s. 286-287.

I. Deben abrirse a la mujer las puertas de todos los campos de acción en el que el hombre libra a diario la lucha por la vida.

II. Puede la mujer del porvenir desempeñar cualquier cargo público que no exija vigorosa constitución física, pues no habiendo diferencia alguna entre su estado intelectual y el del hombre, es tan capaz como éste de ser elemento dirigente de la sociedad.

⁸⁷ ROCHA ISLAS, Martha Eva. *Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana. Historias (México, D.F.)*. 1991, núm. 25, s. 118.

2.2.1 *Demetrioova žena*

Ačkoli čtenář nepozná ani její jméno, jelikož se objeví v díle pouze dvakrát, může si velice živě představit její milou a přívětivou osobnost. Vždy se starala o teplo domova, aby měli vše, co potřebovali a společně tvořili šťastnou rodinu. Tohoto si také všímá Elvia Montes de Oca Navas, kdy role ženy se zúžila pouze na roli matky a manželky, která může být v románech bezejmenná, ale stále musí sehrávat svou roli.

V románech Mexické revoluce se ženy objevují jako bytost beze jména nebo obličej, anonymní a sekundární, i když vždy přítomné. Neoddělitelný společník vojáka, s nímž sdílí svůj osud, „mužský artefakt“, který se bere a opouští, když už není užitečný nebo nezbytný, bytost bez vlastního umístění. Ne tak v průběhu revoluce, ve které ženy zaujímají důležité místo, a že obecně je její jméno podstatnou součástí. V románu jsou ženy vznešené a milé, statečné a nebojácné, věrné svým mužům, ale nic víc.⁸⁸

Demetrioově ženě nejde na rozum, proč se dějí takové krutosti. Celý čas, co její muž dva roky bojuje proti federálům, se stará sama syna. Nemá se kam vrátit, neboť přišla o domov, který společně budovali. Vmžiku bylo vše pryč a ona musela s dítětem uprchnout, aby se zachránili. Třebaže se nechtěla od svého milovaného muže odloučit.

„Okamžitě se vydáš na cestu k mému otci,“ poručil Demetrio.

Snažila se ho zadržet, prosila a plakala; ale on ji od sebe jemně odstrčil a zachmuřeně odpověděl:

„Něco mi říká, že se vrátí v plném počtu.“

---

⁸⁸ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 4.

En las novelas de la Revolución Mexicana la mujer aparece como un ser sin nombre ni rostro, anónimo y secundario, aunque siempre presente; la compañera inseparable del soldado con quien comparte su destino, un "artefacto masculino" que se toma y se abandona cuando ya no es útil ni necesario, un ser sin ubicación propia. No así en el corrido de la Revolución en el que la mujer ocupa un lugar importante y que generalmente el título del corrido es su nombre. En la novela se encuentran mujeres nobles y simpáticas, bravas y valientes, fieles a sus hombres, pero nada más.

„Proč jsi je nezabil?“

„Protože ještě nejsou na řadě.“

Opustili dům zároveň; žena s dítětem v náručí. Ale už u dveří zamířil každý jiným směrem. Měsíc zalidňoval hory nejasnými stíny. Demetrio se za každou skalou a za každým křovím zastavoval a díval se na žalostný stín ženy s dítětem v náručí.⁸⁹

Přestože se velmi dlouho neviděli, Demetrio na ně často vzpomíná. Hledá potěšení také u jinak důležité ženy jménem Camila, které se budu věnovat v další kapitole. Přesto mu však jeho syn a manželka chybí a přál by si jim být zase nablízku.

Když se konečně po dvou letech opět shledají, je jejich setkání rozporuplné. Demetrio i jeho žena jsou plní šťastných pocitů, že si mohou padnout do náručí, avšak syn svého otce nepoznává a má z něj strach.

Po horské stezce běží nahoru žena Demetria Macíase vstříc svému muži: je radostí bez sebe a za ruku vede chlapce. Skoro dva roky se neviděli! Padli si do náručí a nic neříkali; jí v tom bránil vzlykot a slzy. Demetrio je ohromen, protože jeho žena zestárla, jako by bylo uplynulo deset nebo dvacet let. Pak se podívá na chlapce, který na něho upírá vyděšeně oči. A srdce se mu zachvěje, když spatří věrný obraz své tváře, tytéž ocelové rysy a týž plamen v očích. Chce ho přitáhnout k sobě a obejmout; ale chlapec je celý vylekaný a schová se matce do klína.

„To je tvůj táta, synku! ... To je tvůj táta! ...“

Chlapec strkal hlavu do záhybů sukně a jeho plachost nezmizela.

Demetrio předal koně pobočníkovi a šel pomalounku pěšky se svou ženou a synkem po srázné horské stezce.⁹⁰

Ve chvíli, kdy žena zjistí, že Demetrio chce v boji pokračovat a ona ho už možná nikdy znovu neuvidí, nemůže se bránit svým pocitům a nevěří tomu, že by všechen strach a bolest měl začít nanovo.

„Demetrio, proboha! ... Už nedocházej! ... Srdce mi říká, že tě teď potká něco zlého!“

---

⁸⁹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 28.

⁹⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 161.

A znovu podléhá záchvatu pláče.

Vyděšený chlapec začne naříkavě kvílet a ona musí potlačit svou hroznou bolest, aby ho utěšila.

Děšť ustává; vlaštovka se stříbřitým bříškem a špičatými křídélky proletí šikmo krystalovými nitěmi, jež náhle ozáří odpolední slunce.⁹¹

2.2.2 *Camila*

Ze všech žen v románu se jí dostalo nejvíce prostoru, a proto ji můžeme poznat v různých situacích, při kterých se mění její chování, což je u zamilovaného člověka časté. Je velmi laskavá a dobrosrdečná. Ve chvílích, kdy je kvůli těžkému zranění Demetrio upoután na lůžko, se o něj velmi hezky stará a je mu nablízku.

Velmi mladá dívka přinesla tykev s modrou vodou. Demetrio vzal nádobu do třesoucích se rukou a hltavě se napil.

„Už nechcete?“

Zvedl oči: tvář dívčina byla zcela obyčejná, ale její hlas byl velmi sladký.

Hřbetem ruky si utřel pot, který se mu perlil ba čele, otočil se na bok a s námahou řekl:

„Bůh vám to zaplat!“⁹²

Není proto divu, že v ní najde určité zalíbení a nemůže ji později dostat z hlavy. Převážně na ni ale obdivuje její líbezný hlas. „Byl den: sluneční paprsky prorážely jako šípy slaměnou střechu chatrče. Též dívka, která mu večer podala nádobu s lahodně studenou vodou (zdálo se mu o tom celou noc), přicházela teď s tváří stejně sladkou a laskavou přinášejíc hrnec zpěněného mléka.“⁹³

„Jak se jmenuješ?“

„Camila.“

„Líbí se mi to jméno, ale ještě víc hlas ...“

---

⁹¹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 162.

⁹² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 38.

⁹³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 46.

Camila se zarděla, ale když ji pak chtěl vzít za ruku, polekala se, popadla prázdnou nádobu a zmizela jako vítr.⁹⁴

Ona však nejdříve má oči jen pro Luise Cervantese, který ale její lásku neopětuje, a naopak se k ní chová velmi odměřeně. „Camila se ho dále vyptávala, a to s takovou důvěrností, že mu ihned začala tykat. Luis Cervantes byl ponořen do vlastních myšlenek a už ji neposlouchal.“⁹⁵

Také jí radí, aby byla s Demetriem. Zmiňuje však jen materiální věci, které by mohl Demetrio později díky bojům a hodnosti generála získat. Nehledí na to, že ženám nejde vždy jen o to, aby ten druhý měl majetek a byl bohatý.

„Ty hloupá! ... Hleď, on tě má moc rád; neztrácej příležitost, která se ti nenaskytne za celý život. Hloupá, Demetrio se stane generálem a bude mít peněz jako šlupek ... Mnoho koní, hromady šperků, spoustu přepychových šatů, krásné domy, plno peněz na vyhazování ... Představ si, jak by se ti vedlo po jeho boku!“⁹⁶

Setkáváme se tedy především prostřednictvím právě ní s pasážemi, u kterých by se mohlo zdát, že se neodehrávají v tak kruté době jako je revoluce. Z toho důvodu působí román velmi realisticky, jelikož se řeší i každodenní záležitosti jako je například láska. Camila je totiž velice zklamaná a nešťastná z toho, jak se k ní Luis zachoval a že s ní nesdílel stejné pocity. „Ach, panáčku... Kdybys věděl, jak je mi z toho nanic, že mi to říkáš právě ty! ... Vždyť já mám ráda tebe ... ale teď už ani tebe ... Jdi, panáčku, jdi, ani nevím, proč se tak stydím ... Jdi, jdi! ...“⁹⁷ Na dně z omletých obrázků se objevil její obraz: žlutá blůzka se zeleným lemováním, bílá naškrobená sukně, vlasy hladce učesané, pečlivě přihlazené obočí a čisté čelo; tak se vystrojila, aby se Luisovi líbila. Dala se do pláče.⁹⁸

Se zármutkem se jí snažila pomoci Barvička, když jí chtěla Luise vymluvit a přivést ji na jiné myšlenky. Vypadalo to jednu chvíli, že by si mohly rozumět a stát se přítelkyněmi.

---

⁹⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 46.

⁹⁵ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 49.

⁹⁶ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 67.

⁹⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 67.

⁹⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 68.

„Podívejte se na mne, jak jsem hubená, a to jen proto, že jsem pořád na něho myslila! Je ráno, a mně se nechce točit mlýnkem ... Maminka mě volá k snídani, a mně roste jídlo v ústech ... Ach ta lež! ... Ta lež! ...“

A znovu se dala do pláče, a aby její vzlykot nebylo slyšet, ucpávala si ústa a nos cípem šátku.

„Podívej se, já tě z toho dostanu. Nebuď hloupá, už neplač. Už nemysli na panáčka ... Víš, co je to za člověka, ten panáček? ... Mluvka!“⁹⁹

Přestože ale nejdříve nechtěla ani slyšet o tom, že se líbí Demetriovi a že by se někdy on mohl líbit jí, najednou změní názor a chce být po jeho boku. Má neutříděné myšlenky a neví přesně, co chce, čímž se od revolucionářů moc neliší, jelikož ti si svými činy také nejsou jistí. To byla také chvíle, kdy skončilo potencionální přátelství mezi ní a Barvičkou.

„Pro Camilu černou kobyly“ nařídil Demetrio Pancraciovi, který už sedlal.

„Camila nemůže jet,“ řekla Barvička pohotově.

„Kdo se tě na to ptá?“ odpověděl Demetrio drsně.

„Vid', Camilo, že ses probudila s celým tělem oboleným a že teď máš horečku?“

„Já...já...až co řekne don Demetrio.“

„Ty jsi padla na hlavu...Řekni, že ne, že nemůžeš...“ zašeptala jí Barvička do ucha.

„To proto, že se mi začíná líbit... věříte tomu?“ odpověděla také šeptem Camila.

Barvička zazelenala a tváře jí zrudly; ale neřekla ani slovo a šla ke své kobylice, kterou už jí sedlal blondýn Margarito.¹⁰⁰

Staly se z nich postupně rivalky a Barvička cítila ke Camile odpor a nenávisť. Barvička se na ni dívá už jen skrz prsty a pohrdá jí. Chce překazit románek mezi ní a Demetriem, jelikož nemůže unést, že by ona měla být šťastnější.

---

⁹⁹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 120.

¹⁰⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 122.

„Juchuchú! Juchuchú! ... Demetrio tě už pustí k vodě. Právě teď mi to říkal ... Přivede si svou pravou ženu ... Je tuze krásná, bíloučká jako sníh ... Ty tvářičky! ... Ale když nebudeš chtít odejít, tak ti třeba něco najdou: mají děcko a můžeš je hlídat ...“

Když se Demetrio vrátil, Camila mu s pláčem všechno vypravovala.

„Nevšímej si té potrhle ženské ... Všecko si sama vymyslila ...“

A protože Demetrio neodjel do Limónu a už si na svou ženu nevzpomněl, byla Camila v desátém nebi a Barvička bez sebe vztekem.¹⁰¹

Jejich krátké nepřátelství vyústí až v hádku, při které se Barvička neudrží a Camilu z hořkosti, třebaže hlavně proto, že se k ní postavil zády i přítel Margarito, krvelačně zabije. Naskýtá se nám jiný pohled a důvod k násilí, kterého je člověk schopen. Tentokrát to není v podobě revolucionářů ani federálů, nýbrž rukou zhrzené ženy. „Barvička se rozhlédla okolo sebe. A všechno se stalo v jediném okamžiku; sehnula se, vytáhla ostrou a blýskavou čepel, kterou měla za punčochou, a vrhla se na Camilu. Pronikavý výkřik, padající tělo a bublavý zvuk unikající krve.“¹⁰² Jak je běžný život plný lásky a přátelství, dokáže být i mimo bojiště a bez pistolí nečekaně krutý a plný pomstychtivosti.

---

¹⁰¹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 128.

¹⁰² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 134.

2.2.3 Barvička (*La Pintada*)

S touto dívkou se setkáváme na začátku druhé části a opět na jejím konci zmizí. Přesto sehraje velmi podstatnou roli v celém díle, jak už bylo zmíněno v předešlé kapitole. Elvia Montes de Oca Navas popisuje, jak Azuela prostřednictvím ní ztělesnil ve svém románu nekontrolovatelnou sílu a moc ženy rovné síle mužů. „Přírodní a nekontrolovatelné síly ztělesňuje Mariano Azuela v Barvičce, chudé prostitutce, která se točí jak mezi muži Demetria Macíase, který pojednává o revoluci, stejně jako mezi těmi, se kterými byla dříve. Jako příležitost ničit a zabíjet, nechat své instinkty tak dlouho pod kontrolou, že se nakonec vymkly kontrole síly a inteligence člověka, stejně jako příroda sama.“¹⁰³

Oproti ostatním ženám, které v románu figurují, je velmi vyzývavá a sebevědomá. Jelikož získává peníze na obživu jako nevěstka, ráda muže svádí a zahrává si s nimi. Martha Eva Rocha Islas popisuje, že prostitute v době před a během Mexické revoluce byla považována mnohdy za nutnost, jak si ženy mohly vydělat nějaké peníze.¹⁰⁴

Mezi její další vlastnosti patří také nebojácnost a vychytralost. Není divu, že ji nazývají „čertovská holka“. Krádeže jí nejsou cizí. „Ale neúnavná Barvička páčila zásuvku za zásuvkou, dokud všecko nepropátrala.“¹⁰⁵

Děvče dále klátilo obnaženýma nohama a okázale ukazovalo modré punčochy.
„Eh Barvičko! ... Ty jsi tady? ... Pojd' dolů, pojd' se se mnou napít,“ zval ji blondýn Margarito.

---

¹⁰³ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 6.

Las fuerzas naturales e incontrolables las encarna Mariano Azuela en "La pintada", una pobre prostituta que rueda entre los hombres de Demetrio Macías quien habla de la revolución, al igual que los hombres con quienes estaba, como la oportunidad para saquear y matar, para dejar libre cauce a sus instintos tanto tiempo controlados pero que al fin salieron ya sin control alguno, como la naturaleza misma, por la energía y la inteligencia del hombre.

¹⁰⁴ ROCHA ISLAS, Martha Eva. Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana. *Historias (México, D.F.)*. 1991, núm. 25, s. 121.

¹⁰⁵ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 102.

Dívka okamžitě přijala pozvání, velmi drze si udělala místo a sedla si naproti Demetriovi.

„Tak vy jste ten slavný Demetrio Macías, který se tak proslavil v Zacatesu?“ zeptala se Barvička.

Demetrio kývl hlavou na znamení souhlasu, zatímco se blondýn Margarito rozchechtal a zahlaholil:

„Tahle Barvička je čertovská holka! ... Už si začínáš s generálem! ...“¹⁰⁶

„Má kořist! Má kořist!“ volala a lichotivě hladila obloukovitou šíjí nádherného zvířete. Kobylka nechtěla překročit práh; ale zředu ji táhli za ohlávku a vzadu někdo švihl po zadku, takže se náhle ocitla s hlukem a řehotáním uvnitř. Vojáci se dívali s údivem a se špatně potlačovanou závistí na bohatou kořist.

„Nevím, jak to tahle čertovská Barvička dělá, že nám vždycky sebere před nosem nejlepší kořist!“¹⁰⁷

Mnohdy nepůsobí svým chováním jako žena, protože má velice prořízlou pusku a snadno se dostane s někým do šarvátky. Když se vloupají do jednoho z opuštěných domů, ona je ta, která musí revolucionáře pobízet, aby se neostýchali, vstoupili dovnitř a vzali si, co se jim zlíbí:

„Vy jste hlupáci,“ a smála se na celé kolo. „Odkud jste vlastně přišli? To se už nevede, aby vojáci chodili do hostinců a bydlili tam! Odkud jste? Když našinec někam přijde, vybere si dům podle své chuti a ten si obsadí a nikoho se neprosí o dovolení. K čemu by jinak byla revoluce? Pro hejsky? Teď si my zahrajem na městské hejsky... Hej, Pancraccio, podej mi ten svůj bodák ... Boháči, mizerové! ... Všecko musí mít pod zámky!“¹⁰⁸

Opět se zde promítá téma peněz a majetku. Skutečnost, že mnozí vidí revoluci jako možný zdroj zbohatnutí. Již Luis Cervantes zmiňoval Camile, jak může Demetrio získat dobré postavení a finanční zabezpečení. Také on sám si chtěl během této kruté doby polepšit a poté si žít bezstarostně jako dřív. A vracíme se opět k tomu samému. Vše se stále točí, prolíná a navrácí.

---

¹⁰⁶ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 99.

¹⁰⁷ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 107.

¹⁰⁸ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 101.

Po celou dobu působí Barvička velice samotářsky, kdy se ničeho nezalekne a vždy si dokáže poradit sama. Věřila však, že Margarito je jejím opravdovým přítelem, třeba i láskou, na kterou se může spolehnout a která při ní bude stát. Bohužel v nejhorší chvíli se postaví proti ní, jen aby byl nadále po boku Demetria, generála:

„Blondýne, Margarito! Blondýne, miláčku! Pojd' mě ochránit před těmihle ...! Pojd', blondýnku, srdíčko! ... Přijď a ukaž, že jsi skutečný chlap a oni že jsou jenom kanálie!“

A mávala rukama, dupala a křičela.

Objevil se blondýn Margarito. Právě vstal; modré oči se mu ztrácely pod opuchlými víčky a hlas zněl chraplavě. Zeptal se, co se děje, a pak přistoupil k Barvičce a velmi vážně jí řekl:

„Ano, tak se mi zdá, že už je nejvyšší čas, abys táhla ke všem čertům! Všichni už tě máme až po krk!“¹⁰⁹

Když neúprosně zavraždila ze vši zloby nebohou Camilu, nezbývalo jí nic jiného, než vydat na svou vlastní cestu samoty a nářku:

„Zmiz! ... Ale honem! ...“

Nikdo se jí nepokoušel zadržet.

Pomaloučku slova odešla se zachmuřenou tváří. Strnulé ticho prolomil ostrý hrdelní hlas blondýna Margarita:

„Zaplat'pánbůh! ... Konečně jsem se zbavil té štěnice!“ ...¹¹⁰

---

¹⁰⁹ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 133-134.

¹¹⁰ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 134.

2.2.4 „Nevěsta“ Luise Cervantese

Ze všech postav v knize o ní víme asi nejméně, jelikož se nedozvídáme ani to, proč si ji vzal Luis pod svá křídla, ani její původ či osobní příběh. Je symbolem líbeznosti a čistoty, které jsou přesným opakem toho, s čím se dennodenně revolucionáři setkávají. „Nevěsta“ je ukázkovým příkladem toho, jak je se ženami běžné v románu zacházeno. Je v pozici té, která by se sama o sebe nedokázala postarat a potřebuje pomoc nějakého muže, což nás opět přivádí k rozdílu mezi muži a ženami. Elvia Montes de Oca Navas zdůrazňuje, že ženy jsou v románu stále stavěny do pozice slabších a bojácných.

Zejména dle oficiální historie se změnil díky působení mužů a jejich vůdců společenský život Mexika. Ale co ženy? Byla vojákyně porušovatelkou? V románech se neříká, zda její začlenění do armád bylo dobrovolné, téměř vždy se zdá, že následuje svého společníka, aby nebyla sama a bez ochrany, na milost a nemilost ostatních, kteří by ji využili, nebo unesli. A brzy narukovaly do vzpoury, ze které se už nemohly vymanit...¹¹¹

„Představuji vám, pane generále Maciasi, svou nevěstu,“ prohlásil pateticky Luis Cervantes přiváděje do jídelny dívku vzácné krásy. Všichni se na ni otočili a ona vykulila vyděšeně velké modré oči. Měla sotva čtrnáct let; její pleť byla svěží a jemná jako růžové plátky, vlasy zlatožluté a ve výrazu očí jakási zlomyslná zvědavost a plno neurčitého dětského strachu.¹¹²

---

¹¹¹ MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. La Colmena. 2017, núm. 4, s. 5-6.

Gracias a las acciones de los hombres y sus líderes, dice la historia, especialmente la oficial, cambió la vida social de México, pero ¿qué se dice de las mujeres? ¿La soldadera fue una transgresora? no se dice en las novelas si su incorporación a los ejércitos fue voluntaria, casi siempre aparece como siguiendo a su compañero por no quedarse sola y sin protección, a merced de los otros que se aprovecharían de ella, o fueron raptadas y de pronto se vieran enroladas en un movimiento del cual ya no pudieran liberarse...

¹¹² AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 105.

Nejen proto se Luis snaží ze všech sil, aby se jí nic nestalo a aby byla v bezpečí. Není však úplně jisté, že s ní měl dozajista pouze dobré úmysly, na což se snaží přijít v jednu chvíli Barvička, která se jen tak nenechá obalamutit.

„Chachachá! ... Vaše nevěsta a ... to ne! Hled'te, panáčku, já také na to přijdu, co vy víte. Mám na takové věci nos. Tuhle chudinku vystrachal někde Sádelník nebo Indián; vy jste se to dověděl...vy jste jim dal za ni... nějaké pozlacené knoflíčky od manžet...nějaký zázračný obrázek villitského jezulátka...Tak co, panáčku, nemám pravdu? ...Když penízky jsou, tak jsou...Těžké je k nim přijít! ... Vid'te?“¹¹³

Zpodobňuje nevinnost, plachost a mládí, kterého se snažil využít blondýn Margarito, jak jsem již zmiňovala v dřívější kapitole. Přestože se Luis snažil ji před ním ochránit, nakonec stejně nic nezmuže a Margarito s ní stráví noc.

Na druhý den ráno si Barvička vyčihala chvíli, až blondýn odešel z ložnice, aby nakrmil koně.

„Ty boží telátko, jdi, utíkej domů! ... Tihle chlapi by tě byli schopni zabít! ... Jdi, utíkej! ...“ A hodila na děvčátko s velkýma modrýma očima a s panenskou tváří, jež bylo jen v dlouhé košili a v punčochách, zavšivenou Sádelníkovu příkrývku; pak je vzala za ruku a vystrčila na ulici.

„Zaplat' Pánbůh!“ zvolala...“Tak to bychom měli...Bože, ten blondýn je kabrňák!“¹¹⁴

---

¹¹³ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 110.

¹¹⁴ AZUELA, Mariano. *Vojáci bídý*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 110-111.

V románu Azuela odráží realitu, která byla ve skutečnosti ještě mnohem radikálnější. Zneužívání a znásilňování žen bylo velice časté. Postava Margarita čtenáři jen velmi lehce naznačuje, jak složitý život ženy doopravdy měly. „Témata jako prostituce a násilí na ženách nebyly systematicky řešeny. Únos a znásilnění byly agresivními činy, které ženy utrpěly během tohoto období nezákonnosti a ve jménu různých frakcí villistů, zapatistů a konstitucionalistů.¹¹⁵

---

¹¹⁵ ROCHA ISLAS, Martha Eva. Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana. *Historias (México, D.F.)*. 1991, núm. 25, s. 120.

Temas como la prostitución y la violencia hacia las mujeres no han sido abordados en forma sistemática. El rapto y la violación fueron actos de agresión que las mujeres padecieron en ese periodo de ilegalidad y en nombre de las distintas facciones villistas, zapatistas y constitucionalistas.

3 ZÁVĚR

Čím více jsem se dílem zabývala a věnovala zaslouženou pozornost každé postavě, utvrzovala jsem se každým okamžikem více v tom, že román *Los de abajo* je bezpochyby králem svého žánru. Třebaže nevyčnívá svým rozsahem kvůli malému počtu stran a mohli bychom ho považovat snad za mikropříběh, dokázal přesto Mariano Azuela právě díky svým postavám zanechat ve čtenáři nezapomenutelný pocit. Jednoduchost, ale preciznost nabízí jedinečný literární zážitek. Zobrazuje autentickým způsobem dobovost a své vlastní vzpomínky, které nás vtáhnou do děje a prožijeme zpětně v krátkém čase to, co on. Nehledě na to, že čtenář nemusí být znalcem Mexické revoluce, aby pochopil stěžejní myšlenku, o kterou Azuela po celou dobu v díle usiloval. Tedy poukázat na to, jak se může člověk v složitých situacích měnit a jak si je sám sebou nejistý. Nabízí čtenáři obraz revoluce, která má nesmírnou moc a každého semele. Nikdo z postav netuší, kam jejich život směřuje. Připodobnila bych tedy Azuelův román k určité parodii a přetvářce, kdy každý sehrává svou roli, ale ta nemá nakonec sebemenší smysl.

Také jsem dospěla k tomu, že ženy, ač jich bylo v románu podstatně méně než mužů, dokázaly příběh z ničeho nic převrátit, a právě díky nim docházelo ke zlomovým momentům celého románu. Můžeme si připomenout již rozebírané téma úmrtí Camily způsobené Barvičkou, nebo předpověď Demetriovy ženy něčeho hrůzného a fatálního pro všechny postavy. Nicméně jak je zmíněno v prvních částech druhé kapitoly, Demetrio je obrazem epického hrdiny známého z řeckých eposů. Byl mu tedy Azuelou věnován důstojný a monumentální konec, kterému se se ctí hrdě postavil.

Zejména jsem ale došla k závěru, že právě díky autorům jako je Mariano Azuela můžeme prožít nejen v románu situace, které bychom jinak nemohli. Nejen ve zbytku Latinské Ameriky, ale také v Evropě se díky němu mohli čtenáři vcítit do role revolucionářů, žen a dětí a na malý okamžik zakusit to, co oni v tak kruté době prožívali.

4 RESUMÉ V ČEŠTINĚ

K dílu a jeho výzkumu jsem od začátku přistupovala jako k psychologickému obrazu jednotlivých postav. To také dokazuje skutečnost, že jsem si zvolila publikace Ericha Fromma. Právě jeho myšlenky a úvahy na téma bojů a válek jsem aplikovala na Mexickou revoluci.

Strukturu práce jsem rozdělila na dvě důležité sekce, do kterých jsem následně začlenila románové charaktery. První z nich je kapitola věnována revolucionářům a mužům obecně. Zde jsem se snažila poukázat na to, jak se z významných a uznávaných osob u všech místních obyvatel stali vyvrhelové a ztroskotanci beze směru a ideálů. Nejdelší část je věnována zejména Demetriovi a Luisovi, na kterých lze zřetelně pozorovat dva naprosto odlišné charaktery. Kromě nich také popisují osobnost Margarita, který je v díle ztělesněním záporné postavy bez smilování. Na Albertovi Solísovi jsem naopak ukázala, co se stane s člověkem, když pochopí, co revoluce dokáže.

Mezi muži jsem také věnovala podkapitolu Valderramovi a Pifaniovi, na kterých jsem ukázala revoluci z jiného úhlu pohledu. Tedy takovým postavám, které neválčily, ale vedly svůj vlastní životní boj a čelily vyčlenění ze společnosti. V návaznosti na to jsem přešla na kapitolu věnovanou ženám, kde zdůrazňuji, jak byly neustále dávány muži do ústraní. Přesto, jak je již zmíněno v závěru, představují jejich role a postoje mnohé pro všechny revolucionáře a jsou nedílnou součástí jejich životů. Bez Camily, Barvičky a Demetrioovy ženy by se z díla vytratilo velké napětí, zápletky, a dokonce i finální morální ponaučení.

Stěžejní byl také můj záměr, abych prokázala, že v každé etapě života řeší lidé své city. Zmiňovala jsem proto momenty zamilovanosti nebo zklamání a zlomeného srdce. Nezaměřovala jsem se tedy na historický kontext Mexické revoluce a na reálné osobnosti, nýbrž jsem chtěla vyzdvihnout, jak pomocí fiktivních postav dokáže Mariano Azuela zobrazit realitu, jaká doopravdy mohla být.

5 RESUMEN

Desde el principio quise interpretar el trabajo e investigarlo como una imagen psicológica de personajes individuales. Esto también se demuestra por el hecho de que elegí las publicaciones de Erich Fromm. Sus pensamientos y reflexiones sobre el tema de las luchas y guerras los apliqué a la Revolución Mexicana.

Dividí la estructura del trabajo en dos secciones importantes en las que posteriormente incorporé los personajes novelescos. La primera está constituida por un capítulo dedicado a los revolucionarios y hombres en general. Aquí he tratado de señalar cómo personas importantes y respetadas entre la gente local se convirtieron en seres marginalizados y perdedores sin dirección e ideales. La parte más larga está dedicada principalmente a Demetrio y Luis en la que se pueden observar claramente dos personajes completamente diferentes. Además de ellos, también describo la personalidad de Margarito quien en la obra representa un personaje negativo sin piedad. Por otro lado, en Alberto Solís mostré lo que le sucede a una persona cuando cobra en conciencia el poder de la revolución.

Entre los hombres, también dediqué un subcapítulo a Valderrama y Pifanio en los que mostré la revolución desde una perspectiva diferente. Es decir, esos personajes que no peleaban, pero llevaban su propia lucha de vida y se enfrentaban a la marginación social. Enlazando con esto, pasé al capítulo sobre mujeres, donde pongo énfasis en el constante apartamiento provocado por los hombres. Sin embargo, como ya está mencionado en la conclusión, sus roles y actitudes significan mucho para todos los revolucionarios y forman una parte integral de sus vidas. Sin Camila, La Pintada y la esposa de Demetrio, la gran tensión, la trama e incluso la lección moral del final desapareciera de la novela.

También fue crucial mi intención de demostrar que las personas manejan sus sentimientos en cada etapa de sus vidas. Por lo tanto, mencioné momentos de amor o decepción y de corazón roto. Así que no me concentré en el contexto histórico de la Revolución Mexicana y los personajes reales, pero quería destacar cómo, con la ayuda de personajes ficticios, sabe Mariano Azuela retratar una realidad que de verdad pudo ser así.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AZUELA, Mariano. *Vojáci bídy*. Praha: Naše vojsko, 1964.

AZUELA, Mariano a Jorge RUFFINELLI. *Los de abajo*. 1^a ed. Paris: ALLCA XX, 1988. Colección Archivos. ISBN 84-00-06884-X (str. 265/266 – mujeres)

CASTRO, Américo. El pensamiento de Cervantes. *Revista de filología española*. Madrid: Hernando, 1925.

CRUZ ALVARADO, Mónica. La locura en la vida normal. *Revista UCR*, 2015, vol. 2, núm. 1.

CUMBERLAND C., Charles. *Madero y la Revolución Mexicana*. México, D.F.: Siglo XXI editores, 1999. ISBN 968-23-0592-6.

DÍAZ PÉREZ, Olivia C., GRÄFE Florian, SCHMIDT-WELLE Friedhelm. *La revolución mexicana en la literatura y el cine*. Madrid: Iberoamericana, 2010. Bibliotheca ibero-americana. ISBN 978-84-8489-496-4.

FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity: Můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Psychologie P. ISBN 80-7106-232-4.

FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Český klub. ISBN 80-85637-29-4.

GONZÁLEZ, Ángel Rodríguez. Realidad, Ficción y Juego En ‘El Quijote’: Locura-Cordura”. *Revista Chilena De Literatura*. 2005, núm. 67.

GRANADOS, Pável. Los de abajo. *Revista de la Universidad de México*. 2018, núm. 11.

JIMÉNEZ DE BÁEZ, Yvette. Los de abajo de Mariano Azuela. *Nueva revista de filología hispánica*. 1992, tomo 40, núm. 2.

LAILSON, Marco Tulio, La comedia de la honradez. Las novelas de Mariano Azuela. *Literatura Mexicana*, 2011, vol. 22, núm. 1.

LÓPEZ MENA, Sergio. La narrativa de Mariano Azuela, 1895-1918. *Literatura Mexicana*, 2010, vol. 21, núm. 2.

MENTON, Seymour. *Narrativa mexicana (Desde Los de abajo hasta Noticias de Imperio)*. México: Serie Destino Arbitrario, 1991. ISBN 968-865-020-X.

MONTES DE OCA NAVAS, Elvia. Las mujeres en las novelas de la Revolución Mexicana. *La Colmena*. 2017, núm. 4.

NIETZSCHE, Friedrich. *Más Allá del Bien y del Mal*. Madrid: Alianza Editorial, 2012. ISBN 9788420671741

PUPO-WALKER, Enrique. Algo más sobre la creación de personajes en ‘Los de abajo.’. *Romance Notes*, 1970, vol. 12, núm. 1.

ROCHA ISLAS, Martha Eva. Nuestras propias voces. Las mujeres en la Revolución Mexicana. *Historias (México, D.F.)*. 1991, núm. 25.

SILVA HERZOG, Jesús. *Breve historia de la Revolución mexicana: la etapa constitucionalista y la lucha de facciones*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1980. Colección Popular. ISBN 968-16-0588-8.